

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК IX

ТРАВЕНЬ — 1958 — MAY

Ч. 100

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Тарнавський О. — Вірш про Отамана	Петлюру	1
Смілянський Л. — Сольв'їна ніч		2
Сварог В. — Про мертве і про живе		6
Туркало К. — Михайло Грушевський і українське громадянство		11
Черінь Г. — З нових поезій		14
Степ Павло — Павло Мелашенко		22
Рецензії. Інформації. Листування.		

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Київ — місто сонця і зелені

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Цегельник В., Мельбурн, Австралія	1
Р. В-к, Торонто, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Михайлова Ганна, Метачез, Нью Джерсі, США	2.00
Артеменко Ф., Торонто, Канада	1.50
Костюк Олекса, Торонто, Канада	0.50
Гуменюк Дмитро, Торонто, Канада	0.50
Дзюбенко В., Ванкувер, Бр. Кол., Канада	0.50
Карташевський А., Кленельг, П. Австралія	10 шіл.
Сердечно дякуємо всім за допомогу!	

Редакція

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

НАША ВІДПОВІДЬ

на рецензію на "Український Збірник" ч. 10
В. Стеблеца і зауваги вш. п. ред. П. Волиняка,
"Нові Дні" ч. 96 за січень 1958.

У Вашому широкорозповсюдженому журналі

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00
США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи амер. грошми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI, Box 452, Term. "A"
Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

"NOWI DNI", a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

Nowi Dni, Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by: Polish Alliance Press Ltd., Toronto, Ont., Canada

"Нові Дні" часто з'являються статті й рецензії авторів, а нерідко й Ваші власні, у яких піддається здоровій, розумній, щоправда, інколи гострій критиці мову різних закордонних українських публікацій. Як редактор, Ви приділяєте велику увагу чистоті нашої мови, стоїте "на сторожі" форми вислову думок як окремих авторів, так і редакцій, які випускають публікації нашою мовою — це гідне великого признання.

Годі вичисляти впливи, які схрещуються в українській мові — вони багатьом відомі, та не кожному вистачає насаги, а зрештою й знання боротися з нашаруванням чужих форм і висловів, особливо тим, кому вони защеПЛЕНІ з молодих років у чужому оточенні. Крім того, ще й еміграційне життя з різних причин не сприяє культурі мови. Плекати мову — наш обов'язок, але хто тут без гріха!

Все це відомі істини і ми не забирали б Вашої, пане редакторе, уваги. Та, бачите, справа в тому, що у "Нових Днях" за січень 1958 року вміщено рецензію В. Стеблеца на "Український збірник" кн. 10, видання Інституту для вивчення СССР (Мюнхен 1957).

У рецензії подано характеристику окремих статей і то, на нашу скромну думку, в більшості випадків влучно. Рецензент, підсумовуючи, пише: "... зміст цього збірника, безперечно цікавий і цінний. Та треба зазначити, що, як і в попередніх, мова й правопис цього збірника може викликати тільки здивування, коли не більше". Потім рецензент вичисляє мовні і правописні огріхи, а їх, правду кажучи, в збірнику таки багато. Рецензент, кінчаючи свої зауваги до мовних і правописних помилок, з обуренням говорить: "Чому Видавнича Колегія Наукової Ради Інституту калічить теж нашу мову, теж наближуючи її в своїх видавнях до московської або польської?"

Все, сказане рецензентом, безперечно правдиве. Редакція "Українського Збірника", а з нею й уся українська частина Наукової Ради та Дирекції Інституту мали б ще раз (котрий уже, до речі!) подумати, як зарадити справі українських видань цього Інституту, щоб привернути доброзичливість громадської думки не лише щодо підбору матеріалів видань, а й щодо техніки їх оформлення. Однак, ми хочемо звернути увагу й на Ваш виступ, пане редакторе, в цьому ж числі "Нових Днів". На жаль, тон Ваших зауваг певною мірою вийшов за межі звичайної доброзичливої полеміки, через це нам тяжко відповідати, щоб не порушити доброго тону. Ми воліли б пройти повз усі Ваші, Пане Редакторе, з дозволу сказати, словесні вискоки, як: "узскакують", "вспригують", "позаяк" чи "позакак", бо чогось подібного при всій недосконалості мови "Українського збірника" на його сторінках годі знайти. Ви заторкнули справу дещо глибше, ніж критичні зауваги про мову збірника, подаючи її так, начебто науковці Інституту не мають доброї волі до поліпшення мови своїх видань. "На жаль, дирекція ігнорує наші рецензії і вперто продовжує ширити неписьменність між українською еміграцією, мовляв, що ви нам зробите? Не ви ж нам платите!" — так Ви пишите в додатку від редакції. Це твердження далеко відбігає від

(Продовження на сторінці 25-й)

ВІРШ ПРО ОТАМАНА ПЕТЛЮРУ

Над Києвом молитва дзвонів
і спів осончених загонів,
здовкіль народ юрбами йде
в це місто вічне і святе
відстоювать свою державу.

... В столиці знову творять славу
і жовто-сині прапори
вгорі лопочуть, мов вітри
історії, що йдуть від степу,
де і Богдана і Мазепу
надхнула воля.

І поет
прибіг під університет
і з предками повів розмову
про давнину передвікову;
із предками, які з могил
у Пед-Музей спішать що-сил...
Там вже сидять батьки народу
й універсалують свободу.

Благословляє князь хрестом
історії початий том.

Живі і мертві радять спільно...

— І хтось біжить, мов божевільний,
кричить Шевченків заповіт:
“Вставайте, кайдани порвіть!”

Стає про ворога всім ясно.
Підхоплюючи свіже гасло,
ввесь край повстаннями цвіте,
щоб право звоуювать святе

на самостійність і соборність —
ідей відвічних непоборність.

... Із трьох шляхів йдуть вороги
і знов наш край беруть в торги;
і закипіло від незгоди,
яку роками вирвать годі:
і брат братові не брат,
республіку продати рад —
пройдисвіт, і підніжок царський,
і пропагатор яничарський.

Над Києвом це чорний крук
підняв свій крик, мов кари бук.

А там селом іде Марія,
за сином плаче і жаліє,
і хоче перестерегти,
що правди тут ще не знайти!
Біжить у місто на Хрещатик,
де — з пошумом дерев крислатих —
шумить стотисячна юрба,
заслухана у звук з горба:
у дзвони радісні Софії,
що сонця золотом ясніє,
й співає України гимн —
гимн гомоном та й золотим.

І вже вистукують у маршу
ударну пісню — ту найстаршу,
яка невольницький народ
підносить вгору до свобод.
Це армія іде в параді
послухатись народній раді:
здається, в Київ знов війська
веде Богданова рука...

— А Він стоїть на площ панелі,
зворушений, в простій шинелі.

З ЙОГО ІМЕНЕМ НА УСТАХ І В СЕРЦІ...

Симон Петлюра! З цим іменем асоціюється вся наша визвольна боротьба. З цим іменем пов'язані і всі наші надії, бо саме нам належить закінчити те, що розпочала ця скромна й винятково чесна та благородна людина. І ми цю справу закінчимо. Навіть якщо ми й не хотіли цього, то ми її закінчимо, бо такий хід історії: нація мусить стати вільною. Усякі перешкоди на нашому визвольному шляху, усякі затримки й колоди, які нам кидаються під ноги, рівнозначні з наміром закрити шапкою траву, щоб затримати прихід весни.

Тут будуть безсилі наші справжні вороги, тут обезсиліють і наші гетьманці та “націоналісти”, які намагаються висунути замість Петлюри, чи бодай поставити поруч з ним, низку імен обласного масштабу.

Рано чи пізно обезсиліють і програми усяких станцій телебачення, на яких демонструється більшовицько-жидівсько-московська лайка і бруд на наш народ і на його найвизначнішого провідника 20-го століття.

Що сталося в Парижі? Коротко: на напівдверні ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1958

жовній станції телебачення відновлено процес Шварцбарда, жиди, комуністичного агента, убивника Симона Петлюри.

Українці цілого світу дружньо й активно запро тестували. Це добре. Це наш внутрішньо-український осяг. Підкреслюю: тільки внутрішньо-український. Тут маємо справу із своєрідною “діалектикою”: наші сильні і дружні, справді соборні і консолідовані протести виявляють і нашу силу, і нашу слабкість. Сила в тім, що протестуємо одностайно (за винятком моїх улюблених гетьманців), а слабкість у тім, що ми ще й досі мусимо когось переконувати, протестувати, себто когось просити визнання того, що просто не може викликати жодного сумніву. Тому наші протести є виявом нашої сили, але вони є й виявом нашої безсилої метушні. Пора вже довести нашу зовнішню пропаганду до того, щоб не було потреби протестувати.

На жаль, у цій кампанії оборони чесного українського імені саме це й пропускається: ми тишимо, що дружньо протестуємо, але не додаємо

(Закінчення на сторінці 21-ій)

СОЛОВ'ІНА НІЧ

Оркестрі з кріпаків не аплодували. Так було заведено, і ніхто не порушував цієї традиції. Грали вони добре. Наприкінці сам господар, Григорій Степанович Тарновський, не підводячись, наказав:

— Антракт до "Егмонта"...

Керівник оркестри, він же й перший скрипаль Михайло Каленикович, шанобливо схилившись перед гістьми, вислухав наказ свого пана, потім повернувся до музик і поклав собі на плече деку скрипки. Оркестра взялася за інструменти.

Тарновський обернувся до своїх нечисленних гостей, що сиділи в кріслах малої залі півколом.

— Кілька років тому, панове, — промовив він неголосно і спокійно, але з прихованою гордістю, — ця музика потрясла Михайла Івановича Глінку тут у цій залі.

Михайло Каленикович змахнув смичком, і оркестра почала. Шевченко, який сидів поруч свого петербурзького друга Євгена Гребінки, чомусь підвівся і став позаду крісла. Так він простояв до самого кінця. Тарновський не дивився на гостей. Він був певен, що виконання справить на всіх враження і, наперед вдоволений, бавився брелоком на довгому золотому ланцюжку, що звис на його жилеті від верхньої петельки до кишеньки з золотим годинником.

Старша племінниця Тарновського Надія Василівна, хоч і не вперше чула цю мелодію, тепер ніби застигла з молитовним виглядом, поринувши в музичну хвилю. Тиха й релігійна, вона й до музики, серйозної, глибокої, ставилася з побожністю. У ці хвилини ніщо не існувало для неї довкола — тільки звуки, мелодія.

Сусіда-поміщик Петро Скоропадський, розумний і освічений, непогано обізнаний і на музиці, слухав не так уважно. Він уже не раз чув оркестру Тарновського, до того ж знав, що диригент Михайло Каленикович трохи приглухуватий, — це відчували не всі з гостей. Скоропадський розкинувся в кріслі й раз-у-раз непомітно позирав у бік Шевченка. Він бачив поета вперше, але чув про нього багато цікавого. Поміщик ховав деяку домішку іронії і до Тарновського і до гостя його, молодого поета й художника Тараса Шевченка, який приїхав з далекого Петербурга. Скоропадський відчував себе все-таки вище за всіх. Та водночас він розумів, що загальна повага до автора "Кобзаря" і "Гайдамаків" примушує і його приділяти особливу увагу поетові.

Інші гості слухали з насолодою, або, з поваги до господаря, вдавали, що слухають. Тільки найменша племінниця Тарновського Марія Степанівна Задорожня, дівчина років вісімнадцяти, широко розкритими очима дивилася збоку на Тараса Григоровича. Вона познайомилася з ним ще в Петербурзі. Там до них приходив закоханий у старшу племінницю Тарновського художник Штернберг. Одного разу художник привів з собою й цього Шевченка, але тоді він ще не був такий відомий і видатний

поет. І сам дядько Григорій Степанович не виявляв до нього такої поваги, як тепер. Із властивим їй лукавством вона відгадала думки свого дядька: він пишається тим, що в його маєтку гостювали такі видатні люди як Гоголь, Штернберг, Глінка, Максимович, Костомаров і багато інших. А тепер — Шевченко, про якого вже прокотилася слава по Україні. Дядькові приємно, що до нього, першого з усіх панів на Україні, завітав уславлений поет, перед яким готові розчинитися вітальні багатьох палаців.

Марія Степанівна підводить погляд угору і спинається на новій картині, яку написав Шевченко на замовлення її дядька й привіз учора до нього. Це Катерина, за сюжетом його ж поеми. Безталанна, зведена офіцером сільська дівчина. І хоч на картині видно й цього самого офіцера, і якогось старого селянина, що вирізує ложки, та бідолашна Катерина сама-самісінька з своїм непоправним горем... І чому цей Шевченко і намалював і написав тільки про звичайну селянську дівчину? Адже він не гірше знає й панське життя. І в панночок теж буває своє горе. Адже інші поети пишуть про почуття й життя дворян, а цей... Хіба офіцери зраджують тільки мужичок, а панночок ні? Невже він думає, що панночки не мають ні серця, ні почуттів? Він сам мужик, і, певно, йому незнайомі тонкі почуття. Але чому ж тоді він стоїть, мов скам'янілий, склавши на грудях руки, видно, полонений Бетховеном? Мабуть, його хвилює те, що оркестра із кріпаків, яким він і сам був нещодавно. Як важко все це збагнути! А все-таки він цікавий, приємний. У нього замислені, глибокі очі, високе чоло, кремезна постать, і тримається так незалежно, наче теж має дев'ять тисяч душ і капітали, як і дядько Петро Степанович. Еге, коли б тільки!.. А таки гарний він у цій позі. Та що це? Він аплодує?! Оркестра закінчила Бетховена, і він, Шевченко, дядьків гість, аплодує Михайлові Калениковичу і всім іншим кріпакам!.. Такого ніколи тут не бувало. Це не дозволено. У присутності панів аплодувати кріпакам!.. Дядько хмурніє, він роздратований поведінкою гостя, і всім теж ніяково за Шевченка. Ах, як прикро... Ну, ось, дядько підходить і запрошує гостей пройти в парк, поки на веранді накриватимуть до чаю. Нечема Шевченко дивиться вслід оркестрі, яка пішла з естради іншими, спеціально для того зробленими дверима. Ой, що це за день сьогодні?.. Дядько підходить до Шевченка, вичавлює на своєму холоднуватому сухому обличчі привітну усмішку і бере Тараса Григоровича під руку! Вони першими виходять до парку. Від дядькового роздратування немає й сліду... Ну, дядечку, ваша усмішка все-таки нешира. Шевченко чудово знає, що не можна аплодувати, і зробив це навмисно перед вами... Так вам і треба! Молодець. Шевченко! Не кожен і гусар на це зважиться.

Дівчина задуманим поглядом проводить невеличкий гурт гостей, що зникає в гушавині парку, хвилину стоїть на місці в порожній залі, потім враз підстрибує, робить складний пірует, гучно аплодує (ніби оркестрі) й вбігає геть.

Алея чудових пірамідальних тополь веде од величезного кам'яного палацу до в'їзду в садибу, де

гривасті леви зустріли вчора Тараса холодним кам'яним поглядом. Грандіозний парк над річкою Смошем зачарував його. Він бачив до того чимало прекрасних поміщицьких і царських парків. Кожен з них милував зір своєю особливою красою. Парк Тарновського вражав величчю зеленого простору, могутньою рослинністю, напрочуд натуральним поєднанням мальовничих озер, ставків, річки, горбів і долин з буйною повіддю столітніх дубів, кленів, ясенів, яснокорих беріз. Пишні корони старих дерев ніби громадились одна на одну, заливаючи все довкола зеленим водоспадом. Буяння природи тут було таке могутнє, що Тарас Григорович раз-у-раз спинявся. Йому перехоплювало подих. Професійне почуття художника примушувало його згадувати про пензель і палітру.

Приїхавши вчора разом з Гребінкою до маєтку Тарновського, Шевченко перед смерком пішов у парк і блукав по хащах і алеях, зворушений дивною його красою. Старі криласті верби над ставом мало не викликали на його очах сліз. Згадав раптом верби й тополі на батьковім подвір'ї, самого себе дитиною в ріднім селі. "Верби сумні, як ті сестри, що вже віддалися й покинули батькову хату..." — подумав. Побачити б їх швидше, обійняти, пригорнути до свого серця, злити в одну сльозу — братову і сестрину. Чотирнадцять років не бачив їх...

Він їхав сюди на поштових. Його слава мчала на крилах. Слава випередила поета. І ніби саме ті солов'ї, яких так бажав почути Шевченко, рознесли по Україні славу про нього.

Поет побоювався, що не знайде собі пристановища в ріднім краю, але незабаром переконався, що не матиме часу й сил відгукнутись на всі просини.

Проходили повз оранжерею, і Тарновський спитав:

— Вам добре тут, Тарасе Григоровичу?

Шевченко подякував. В оранжереї були дві добрі кімнати, і він почував тут себе вільніше, ніж у палаці.

Тарновський говорив далі:

— У вашій кімнаті жив Глінка, коли гостював у мене. Тут він написав кілька романсів. Деякі на українські тексти Забіли. Тут він працював над "Русланом і Людмилою". Цілого тексту опери тоді ще не було, але Михайло Іванович уже творив музику. Моя оркестра і мій хор тоді вже виконували ці твори, часом під керівництвом Михайла Івановича. Ви бачили в палаці картину Штернберга "Глінка в Качанівці"? На ній Глінка і Маркевич сидять за столом, працюють. Штернберг і я біля мольберта.

— Бачив.

— Так і було... Маркевич допомагав Глінці текстами.

Помітивши, що Шевченко зачудовано оглядає старезного дуба, Тарновський сказав:

— Цей дуб знає ще часи гетьманщини. Його з різних позицій малював Штернберг у ті ж дні, коли тут був і Глінка.

Шевченкові защеміло серце. Штернберг був його найніжніший друг. Як там йому ведеться під чужим небом? Його українські пейзажі були чу-

дові. Чи знайде він таке ж натхнення в Італії?

Шевченкові було приємно ходити по місцях, де нещодавно працювали видатні й дорогі його серцю люди. Неприємно було тільки те, що господар ніби колекціонував сліди цих видатних людей і пишався самим перебуванням їх тут, а не прохопився й словом про те, що зробило їх видатними й відомими народові.

Вони повернули до озера і раптом наштотувались на обох племінниць — Марію Степанівну і Надію Василівну — та якогось невідомого Шевченкові чоловіка, які вийшли до цього ж озера з сусідньої алеї.

— А ми вас шукаємо! — весело вигукнула Марія. — Приїхав Віктор Миколайович, щоб побачитись з Тарасом Григоровичем, і не схотів чекати, поки ви повернетесь з парку до чаю. Наказав вестися негайно до вас, у парк...

— Ми вас давно шукаємо, — додала стиха Надія Василівна.

— Ну, ось... прошу вас, — з усмішкою сказав Шевченкові Тарновський. — Мій сусід і наш малоросійський поет Забіла Віктор Миколайович...

Тарас Григорович був простягнув руку, та Забіла раптом підбіг до нього, обняв поривчасто, притиснув до себе й тричі поцілував. Тільки після того він схопив Шевченка за руку і довго не хотів її випускати, не ховаючи радісних сліз.

— Боже мій! Тарасе Григоровичу! Не можу повірити... Ви! Невже ви?.. — І знову обняв Шевченка. — А я тільки почув, скочив у сідло і примчав. Чекав, як свята. Дайте ж я надивлюся на вас.

І він схвилюваний радісною зустріччю, дивився в усміхнені очі Тарасові й промовляв швидко, із захватом, задихаючись.

— Читав, читав ваші вірші, — сказав Шевченко, щоб зробити приємне Забілі, який уже починав йому подобатись.

— А що то вірші!.. — вигукнув Забіла. — От вірші!

І раптом випалив одним духом строфу з "Гайдамаків", які рік тому надіслав йому Шевченко на заочне знайомство.

— Панове, — промовив Тарновський, — певне ж, там, на веранді, чекають нас. Та й чай може вихолонутися. Прощу вас, прошу...

Вони рушили маленькою групою. Дівчата поперед. Шевченко й Забіла попід руки.

Другого дня увечері господар показав скарби своєї картинної галерії. Шевченко з великим задоволенням роздивлявся кращі зразки європейського мистецтва. Видно було, Тарновський не шкодував на це коштів.

У малій залі знову виступала оркестра Михайла Калениковича. Потім капеля крпаків виконала кілька номерів із західних опер, а також хори з опер Глінки.

Після вечері племінниці Скоропадського грали на фортепіані і співали. Просили заспівати й Шевченка, про якого знали, що має добрий голос, та він відмовився. Гребінка читав свої нові байки. Йому аплодували й вимагали читати ще.

Якось несподівано настала північ. Тарновський підвівся й чемно вклонився гостям. Усі почали розходитись. Шевченко й Гребінка пішли до своїх

кімнат в оранжереї. Гребінка зразу принишк у себе і не подавав голосу. Тарас Григорович сів біля відчиненого вікна. Світив майже повний місяць, і тінь від стіни падала перед Шевченком на доріжку та газон з півоніями. Буяли квіти, і щедра злива пахошів ще більше хвилювала його. Соловей раптом прогрімів так близько й несподівано, що Шевченкові здавалося, ніби співець ударив його своєю піснею. “Це в бузку, що під стіною”, — подумав Тарас Григорович і вже боявся поворухнутися, щоб не сполохати птаха. Десь далі відгукнувся ще один і залящав, засвистів з дивними переливами. Далі — ще один, і ще, і ще.

І думка здоганяла йому думку. Що тобі? Молодий, дужий, на волі... І вже знають про тебе, поважають, люблять... Чого ж тобі треба ще? Якого дива не маєш? Слави? Вона вже гримить про тебе. Багатства? Ти вмієш тільки зневажати його... Кохання? Воно прилине...

Чийсь кроки обірвали йому плин думок. Він побачив у світлі місяця якусь дивну, ніби жіночу постать, що м'яко ступала в напрямку до його вікна.

— Тарасе Григоровичу!

Він упізнав голос Забіли.

— Вікторе Миколайовичу?

— Так. Не спите, Тарасе Григоровичу?

— Ще.

Забіла підійшов до вікна. Він був у довгому халаті й хатніх пантофлях.

— А Євген Павлович, мабуть, спить?

— Не знаю, — відповів Тарас Григорович, — щось принишк. Втомився, певне, за цілий день. Здоров'я в нього делікатне, а завтра рано йому їхати. А мені бісові солов'ї не дають заснути. Стільки мріяв про них у столиці!

— То, може, прогуляємось?

— Залюбки... Я звик не спати вночі. Ось тільки щоб не потурбувати Григорія Степановича... У них уже, здається, сплять.

— Нічого. Ми підемо далі, на далекий край парку, під саме село. Ніхто й не почує нас.

Коли вони проходили повз кімнату Гребінки, той визирнув з вікна:

— Парубкуєте?

— Ходімо, погуляємо в парку, Євгене, — сказав Шевченко.

— Хіба що недовго, бо рано їхати, — погодився Гребінка.

Вони втрюх пішли, взявшись попід руки, на далекий куток парку. Шевченко стиха наспівував улюблених пісень. Друзі так само стиха підтягували. А солов'ї довкола них, ніби змагаючись, заходилися ще дужче, загриміли, зарокотали, розіллялись каскадами по зелених, випромінюючих аромат пагорбах.

Три поети ходили глухими алеями, далеко від панського будинку, і то співали, то читали з пам'яті свої вірші. Шевченкові здавалося, ніби де-неде між дерев виринали і зникали людські постаті. Над садом світив місяць, але між дерев заліг півморок, тільки на алеях було видно далеко вперед.

— Сюди! — потягнув раптом усіх Забіла на горбок під величезний столітній дуб.

Шевченко й Забіла з насолодою витяглися на

рясний трітві. Гребінка сів, упершись спиною в стовбур, і замріяно дивився вгору, звідки крізь гілля сяло місячне сяйво. По хвилиній мовчанці Забіла раптом заспівав:

Гуде вітер вельми в полі...

Цей романс склав він сам під час перебування в Качанівці Глінки, який написав на його слова музику. Всі з приємністю слухали, не прохоплюючись і словом. Цей романс, як і всі вірші Забіли, був безрадісний, сповнений ліризму, меланхолії.

— Тарасе Григоровичу, — промовив Віктор Миколайович зітхнувши, — їдьмо завтра до мене, на мій хутір. Тут мені тоскно, нудно. Тут я ніби в кайданах. А на моїй Кукоріковщині — воля, сам собі господар. Коли б іще приїхав Глінка — які б я пісні написав для нього!.. Він мені своєю музикою допоміг вилити, що є на душі... Тарасе Григоровичу, потіш душу, прочитай, що написав останнє, бо те, що раніше, я сам можу прочитати з пам'яті.

— І справді, Тарасе, прочитай, — озвався Гребінка. — Ти добре читаєш у столиці по салонах, а тут — найкращий салон, якого ти, братіку, ніде не матимеш. Поглянь довкола. Така ніч! І все спить, тільки ми ось не можемо вгомнитись...

Помовчавши, Шевченко стиха почав “Гамалію”, але швидко перейшов на повен голос. Він і сам відчував, що ніколи ще не читав з таким натхненням, як тут, уночі, серед вікових дубів, які бачили славу давнину. Гребінка звівся на ноги й ніби застиг, тримаючись рукою за стовбур, звівши обличчя догори, наче в молитві. Забіла вже не лежав. Він став навколішки і зачудовано, у захваті дивився в обличчя Тарасові Григоровичу, боячись поворухнутись.

Гамалія по Скутарі —

По пеклу гуляє,

Сам хурдигу розбиває,

Кайдани ламає.

— Вилітайте, сірі птахи!

— Боже мій! Боже мій! Це гнів пророчих проклять... — шепотіли уста Забіли в нестямі.

Реве, лютує Візантія,

Руками берег достає;

Достала, зикнула, встає —

І на ножах в крові німіє.

Скутар, мов пекло те, палає;

Через базари кров тече,

Босфор широкий доливає...

І коли з останнім рядком зтих Шевченків голос, Забіла кинувся цілувати його.

— Та де ж, у якій поезії світу ми чули це? Поезія боялась крові, а ти, Тарасе, її оспівав! Ти!..

— Та що це ти, друже! — ніяковіючи говорив Шевченко.

Гребінка, що досі стояв мовчки, заговорив:

— І справді, Тарасе, хоч я твого “Гамалію” вже напам'ять знаю, а їй-бо відчув його зараз, отут, якимось інакше, особливо. Такі пристрасті! Навіть страшно стало. Ти й справді оспівуєш кров, ніж. Це, може, геніяльно, але страшно...

Забіла слухав уважно, потім раптом зів'яв. Він

знову ліг на траву горілиць. Помовчавши, сказав тихо:

— А нам дано тільки сум виливати, сльози та нарікати на свою долю мізерну. Такі наші пісні тішать нам серце, від них душу не проймає страх. З нашими піснями легше жити, Тарасе. А в тебе пророчий грім...

— Та годі вам верзти казнащо! — вигукнув Тарас. — Давайте краще втнемо...

— Якись постаті ховаються поза деревами.

Не підводячись, Забіла байдуже сказав:

— Та це двірські люди, чи з села. Певне слухали наших пісень та віршів. Вони вже не тільки нас з вами слухали отак. Чули вони тут і композиторів і поетів.

— А ви гукніть їх, нехай ідуть до гурту, — запропонував Шевченко. — Та заспіваємо разом.

— Гей, хто там! — гукнув Забіла. — Ідіть ближче. Тарас Григорович кличе до гурту.

За деревами заворушились несміливі постаті, поволі почали наближатися.

— Ого-го-о! — здивувався Забіла. — Скільки тут вас!..

Забілу люди добре знали і підійшли ще ближче. Тут були і з двірської челяді, з капелі, оркестри і з близького села хлопці й дівчата. Деякі обличчя Тарас упізнавав.

— Сідайте, на чому стоїте, — скомандував Забіла. — Горілки ніхто не догадався принести? Шкода...

Люди посідали, стиха перемовляючись. Стояв тільки один чоловік, у якому Тарас упізнав старого Михайла Калениковича. Він хвилину придивлявся до Шевченка, потім підійшов ближче і промовив:

— Ласкавий і ясний пане, вибачайте, не знаю вашого чину і як вас по імені й по батькові, але як ото ви один сьогодні на концерті вшанували нас, то я дуже хотів зустріти вас і привітати, та все не наслідуювався. А ось ви зараз дозволили нам до себе підійти, то дозвольте мені й ручку вашу з сердечною подякою потиснути. Розтривожили ви моє старе музикантське серце.

Старий навіть дістав величезну хустку й витер очі.

Шевченко потиснув старому руку.

— Мені казали, що ви грали й Михайлові Івановичу, коли він приїздив сюди.

— Якже, якже... І не раз. Глибокоповажаний Михайло Іванович і свою музику від нас слухали. "Руслана і Лягушку", "Чорномора" на нас пробували... А яка людина Михайло Іванович!..

Шевченко раптом обірвав старого музиканта:

— Михайле Калениковичу, — сказав він, щось надумавши, — може б ви послали когось, щоб принесли сюди скрипку, бубон і флейту, ми б тут такого концерта ушкварили, що й русалкам у Смошті стало б гаряче.

Старий музикант підніс руку вгору й повчально промовив:

— Благородна музика не може складатися з вищеупом'янутих інструментів. Це є музика мужицька, проста, вона не досмаку нам і ріже вухо, але задля ясного пана, якого всім серцем ми по-

важаємо, я кажу: "Грицьку, сучий сину, годі тобі біля дівчат тертися, біжи чимдуж і при сюди вказану музику, всі три інструменти... Та миттю, бо намну добре вуха, ще й батога покуштуєш..."

Поки один з музик, Грицько, бігав аж до двору по інструменти, Гребінка сказав Тарасові:

— Бачу, ти замишляєш на всю ніч, а мені вранці їхати. Я піду.

І Гребінка пішов до себе. Була глибока ніч. Спало село, спав і панський палац, не маючи й гадки про те, що твориться в парку.

Незабаром хлопець, задихаючись від швидкого бігу, приніс бубон, скрипку й цимбали. Вмить організували тріо музику. Вдарили гопака, горлиці. Забіла перший підхопив якусь дівчину до танцю. В коло вбігли ще з півдесятка пар. Все закрутилося, заміготіло перед очима в Тараса Григоровича. Зараз, при казковому сяйві місяця, в дику кутку панського парку ніби ожили, ніби отямалися від важкого заціпеніння оті співаки з панської капелі, віртуози-скрипалі, флейтисти, віончелісти...

Тараса й самого ноги ніби тягли до танцю. Таки втримався. Михайло Каленикович підійшов до нього і, стоячи збоку, щоб не заважати йому дивитися на танцюючих, говорив:

— Висока музика — від Бога, це дар його для улашудження благородного слуху людського, а презренна горлиця чи метелиця, чи хоч би й танець, гопак іменуємий, — від диявола, і годиться тільки для п'яного виду, на весіллях або на хрестинах, чи в шинку... І хоч як прекрасно грає мужик в панській оркестрі, і хоч який він майстер високого совершенства, а почує горлицю чи козачка, то забуває про всі божественні звуки, як той п'яниця перед хмільним вином, чого ви, пане, і є зараз благородним очевидцем. І в цьому суть вельми велика драма людська, вона ж бо суть і правда людська: панові — панська музика, мужикові — мужицька, презренна. Так було і буде навіки...

Старий музикант, закінчивши, дістав з кишені хустку, але не встиг її піднести до носа, та так і завмер з піднесеною рукою: молодий гість пана Тарновського, Шевченко іменуємий, раптом узявся в боки, ноги під ним заходили, і він плавно рушив у коло танцюристів. Щось аж заверещав у запалі Забіла; загукали інші танцюристи з капелі й оркестри, все довкола залящало, заходило, завертілося ще дужче, і Михайло Каленикович, забувши, що в руці хустка, тричі перекрестився нею, плюнув убік і сердито пішов геть.

Коли вже втомився танцювати, Шевченко запропонував пісню, але з гурту загомоніли:

— Прочитайте оте, що ви читали спочатку. Не всі чули, та й то здалека.

— "Гайдамаки", — сказав Забіла.

— Довга справа, — відповів йому тихо Шевченко.

— Просимо вас, пане, прочитайте, — пролунали голоси. — Будемо слухати.

Шевченко помовчав, потім стиха почав читати поему. Двірські челядники не раз чули, як у панів гості читали вірші, та ніхто з них не чув віршів простою, "мужицькою" мовою. І зараз вони зди-

вовано почали були перешіптуватись. Забіла при-
читькнув на них. Тарас читав легко, без наймен-
шого напруження, добре пам'ятаючи увесь текст.

Давно закотився місяць, стало темно, потім на
сході зайнялося на світ, засіріло довкола. Люди
сиділи на траві під дубом. Забіла лежав, спершись
на лікоть, а Шевченко стояв перед ними й читав
поему. Втирали хустками сльози дівчата, зворушені
долею Оксани, спохмурніли хлопці, переймаючись
гнівом Галайди. Забіла, зворушений і зачарований

дивився на невиразну в півморочі постать Шев-
ченка, і думав про цього незнаного досі могут-
нього співця, ніби сповненого великої сили зем-
лі, співця, що з'явився в цьому глухому закутку і
владно будить від дрімоти і його, поета сліз і без-
надії, і людей, що на їх обличчях і очах ніби за-
гораються спалахи потаємних і полум'яних думок,
збуджених сподівань і гордих мрій про нове, май-
бутнє, незнане життя.

(“Україна”, ч. 5, 1958 р., Київ.)

Вадим СВАРОГ

Про мертве і про живе

(“Маруся Богуславка” І. Багряного)

Героїні твору Івана Багряного “Маруся Богу-
славка” Аті Дахно сниться, що вона одержала мож-
ливість висловити комуністичним вельможам свої
потаємні думки про них і про створений ними ре-
жим. Вона говорить їм:

“... про спідлене життя, яке вони зіпсували. бо
зробили по своєму образу й уподобі, скопіювали
цю нікчемність з власних душ; про те, що винищи-
ли героїзм, зліквідували святощі й красу людсь-
ких душ, потоптали всі хороші пориви й заздале-
гідь оганьбили їх, бо вони не відповідають їхньо-
му стандартів... Особливо ці підлі пристосуванці
— безпринципні руїники всіх людських чеснот,
пристосуванці до нового ціною зради всього і
всіх, вони за право жити віддали всі свої принци-
пи і тому стали принциповими зрадниками й лиця-
рми підлоти. О, парадокс! Знак епохи...”

Вона їм говорила про те, що думала й переду-
мувала за своє коротке життя в часи гіркоти, роз-
чарувань і бунту гарячого молодого серця й дер-
зкого розуму. Вона їм говорила про те, що вони
всьому поколінню молодих прив'язали ганебну й
гидку колодку своєї ніщоти, своєї немочі й ду-
ховної нищоти — колодку свого маразму. І ство-
рили таку каторгу. Особливо каторгу для моло-
дих, що прийшли жити, а не гнити... “Мертве ха-
пає живе мертвим похватом... Мертве — це вони!”

В іншому місці твору Ата говорить Павлові Гу-
кові:

“... Мені часом здається, що нині кожна людина
— це шарада. На кожного глянеш — не справжній
і все тут! Якесь омана. Кожен має дві душі — одну
для щоденного вжитку, а другу таємну, про яку
навіть і товариш Сазонов нічого не знає. І от хо-
дять, працюють, живуть і кожен немов у футля-
рі... Або як равлик у мушлі. А потім після служби
десь на самоті тихесенько вила-а-зять равлик з
мушлі...”

“Маруся Богуславка”, перша книга трилогії, за-
думаній Іваном Багряним, говорить про те, що лю-
ди-равлики не загнані своїми володарями в мушлі.
Що в серцях цих равликів ще не погасло бажання
волі, ще тліє бунтарський дух, який при нагоді
може спалахнути яскравими вогнями повстання...

Кожен новий твір І. Багряного — подія в літе-

ратурному житті нашої еміграції — особливо в цей
час, коли чимало наших людей та письменників
уже даються засмоктатись в болото обивательщи-
ни. Кожен твір Багряного вносить в нашу літера-
туру нову тему, дуже часто нову ідею, нові інто-
нації, нових героїв, а насамперед нову наснагу
духовної сили й незламної, відважної віри в свій
народ.

Цими якостями, — які належать до властивої
літератури великого формату, — твори Багряного,
попри їх формальні недоліки (спричинені переду-
сім несприятливими умовами нашої літературної
праці), різко виділяються на загальному тлі на-
шого письменства, яке ні в своєму традиційному,
ані експериментально-“модерністському” секторах
ще не спромоглися вийти поза межі провінціалізму.

У нашій літературі, яка покищо пробавляється
переважно “малим жанром”, уже гостро відчува-
ється потреба у великих, епічного характеру, тво-
рах — широких полотнах, які показували б не ок-
ремі події та випадкових людей, а давали б ана-
лізу й підсумки цілих періодів.

Років з десять тому нам, ще задиханим від не-
давніх бур, про такі мистецькі полотна годі було
й мріяти. Сьогодні, в “мирній обстановці” уже ма-
ємо час ґрунтовно замислитись над нашим минулим
та проаналізувати його у світлі всього нашого до-
свіду й наших уже досить оформлених ідейних по-
зицій.

Безперечно, чим далі ми будемо відходити від
тих років, тим легше буде окинути їх одним за-
гальним поглядом, розгледіти той складний узір,
що його творять світло й тіні. Потрібна певна від-
даць, щоб із перспективи об'єктивно оцінити то-
гочасні події та тогочасних людей — у тому числі
й самих себе. Через якийсь час з'являться доско-
наліші твори про ті часи — кращі, ніж ті, що пи-
шуться нині, але з'явитися вони зможуть лише то-
ді, коли ґрунт для їх появи буде підготований уже
сьогодні.

Ті твори, що пишуться нині й будуть писатися в
найближчий час, неминуче будуть ще скороспіли-
ми й кострубатими. Але лихо не в наявності сирих,
невідшліфованих творів у нашій літературі. На
шліфування їх у нас зараз надто мало часу. Біда

в тому, що в нас іще замало творів із свіжими, глибокими й важливими мислями та гарячими почуттями. Саме бо за такі твори можна було б простити їх авторам недовершеність літературної форми. І Шекспір, і Гете, і Толстой, і Достоевський і інші світової слави письменники часто писали твори, яким з погляду суто естетичної критики бракувало дуже багато.

**

Оскільки мова зайшла про недоліки літературної форми, я дозволю собі, на відміну від звичайної процедури, почати цю рецензію з деяких формальних хиб “Марусі Богуславки” з тим, щоб потім розібратися в тому вартісному, що є в цьому творі.

Іван Багряний застосовує в “Марусі Богуславки” своєрідну композицію, прищеплюючи динамічним оповідним лініям формальну якість поетичного жанру. Окремі епізоди твору — це ніби свого роду поетичні есеї.

Кількість таких нещільно пов’язаних між собою, сюжетно майже самостійних епізодів не має властивого композиційного значення. Ця кількість може бути більша або менша — залежно від авторового бажання. Так будувалися романи перед шістнадцятим сторіччям та подеколи будуються в новочасній літературі.

Звичайно, Багряний має притаманне мистцеві право на саме таку композицію, але “виправдана” вона може бути лише тим, що окремі розділи твору, не повторюючи один одного, будуть освітлювати щоразу нові аспекти, теми та ідеї книги. Крім того, не слід забувати, що рядовий читач потребує виразної фабульної цільності для підтримання його інтересу до твору.

Ю. Шерех відзначив колись надмірну схильність І. Багряного скрупульозно розтавляти крапки над усіма можливими “і”. Це зауваження слушне. Автор ніби боїться, що читачі можуть не розуміти його теми, не зуміють сприйняти півтонів, нюансів та підтексту.

Це призводить до того, що розділи книги перетворюються на епізоди суто експозиційного характеру. Саме розташування епізодів, мені здається, досить безпорядне, у наслідок чого послаблюється процес наростання сюжетного та психологічного напруження в творі. Цей дефект конструкції можна легко виправити одним лише перерозташуванням розділів.

Твір треба було, на мою думку, почати не надто розтягнутою розмовою Ати з Павлом, а якимсь іншим, драматичнішим епізодом, який би відразу започаткував основну сюжетну лінію — наприклад, “культпоходом” на село тощо — і далі впорядкувати всі епізоди так, щоб внутрішнє напруження твору росло неухильно, безупинно, драматично.

Тим часом експозиційного матеріалу в творі так багато, що він буквально заливає твір і це веде до іншого недоліку. Багато подій, які слід було б показати в живих сценах, лише оповідаються — іноді досить протокольні й сухувато, напр., біографії основних персонажів. Експозиція забирає в

книзі стільки місця, що в ній залишається порівняно мало зовнішнього і внутрішнього руху. Фабула твору ледве рухається. Численні ліричні відступи та деякі особливості авторового мовостилу (про них мова буде далі) теж уповільнюють і без того нешвидку дію.

Звичайно, кваліфікованих читачів могла б зацікавити внутрішня дія, але перевантажений експозицією текст не дає авторові змоги збагатити книгу належним підтекстом.

Усі персонажі твору “завдані” наперед і на протязі книги майже не зазнають істотних психологічних еволюцій. Щоправда, автор дещо говорить — іменно лише говорить — про їх минуле, але тільки про його зовнішню сторону, не показуючи “духової біографії” своїх героїв, не розкриваючи процесів росту їх свідомості. Тим часом роман такого формату, як задумана Багряним трилогія, не може обійтися без ґрунтовно опрацьованої передісторії (насамперед духової), його дійових осіб.

Роман, як літературний жанр, вимагає зосередження на людських характерах, які є його наріжним каменем. Найкращі романи з погляду розкриття діючих у них характерів, це ті, у яких показано, як люди розвиваються (в позитивному чи негативному напрямі), змінюються так, як це відбувається в реальному житті. Про ці процеси в житті своїх героїв І. Багряний примушує нас лише догадуватися. Навіть у Павла Гука, секретаря обкому комсомолу, ідеологічні вагання підсвідомо почалися ще до початку книги.

У найкращих романах старої й сучасної літератури майже не буває статичних характерів. Роман бо оглядає життя на довшому його протязі і має справу не з зупиненим моментом, як це звичайно буває в оповіданнях, а з плином днів, місяців, років. Саме тому роман вимагає перспективи й показу навіть тих повільних процесів, які “вибудовують” у людині її позитивні чи негативні якості.

Як говорить один з літературних критиків, “роман найбільш задовольняє тоді, коли він створює настрій, подібний до того, який опановує нас, коли ми бачимо широку ріку, що тече перед нами. Це — почуття невинності, тривалості життя, вічного його руху всупереч усьому, що намагається перетнути його шлях”.

Хотілося б, отже, щоб твір мав більше підтексту, був психологічно глибший та збагачений не стільки публіцистичними, скільки філософськими обертонами, для яких у книзі знайшлося б досить місця, якби автор не вдавався до дещо спрощеної експозиції.

Посилання на те, що ця книга є лише першою частиною трилогії, не переконливе, бо в руках ба-

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO
134 DOVERCOURT RD.
TORONTO, ONT

PHONE: LE. 2-8829

гатов читачів перша книга трилогії може бути й останньою. Тому вона повинна мати самостійну літературну цілість та мистецьку завершеність.

У цій рецензії мені доводиться розглядати “Марусю Богуславку” як самостійний твір, відкладаючи розгляд її як складової частини трилогії до того часу, коли ця трилогія буде завершена.

**

Експозиційний переважно характер книги перешкодив авторові приділити більше уваги психоаналізу персонажів, пильнішому вглядові в їх душі. У результаті цього дійові особи вийшли не досить індивідуалізовані а деякі й трафаретні. Почуваючи це, І. Багрянний подекуди вибирає “коротші стежки” і мимоволі впадає в сентиментальність (як у мові, так і в епізодах) та мелодраматичність.

Так, наприклад, густо мелодраматичні розділи “Де бамкав старенький дзвін”, особливо сцена в церкві, та “Маруся Богуславка — прем’єра”. Мелодраматично-сентиментальні також сцена відвідин Атою хворого Миколи Трембача в лікарні та розділи “В годину пізню”, “Химери” й деякі інші.

Ось кілька прикладів солодко-сентиментальної реторики:

“Була вона вдягнена не для гостей, а як удома, в своєму хатньому строї — в стоптаних капцях набосоніж, у скромненькому латаному халатику, скромно зачісана, як отака собі бідненька Попелюшка з казки”.

... “Відколи вона з’явилася тут, перед рампою державного театру, вона зійшла мов зоря над містом і сяє над ним, розгоряючись усе яскравіше й яскравіше, чаруючи всіх своєю юною красою й своїм хистом, помножена на чари всіх тих героїнь, що вона їх грала. А особливо чарівна чарами Мавки з “Лісової пісні”.

... “Те вражіння постало як маленька брунька і тепер та брунька буйно й радісно розпукувалась у серці дівчини великою чарівною квіткою — брунька хвилюючої надії, бо... Бо серце так хотіло”.

Сентиментальність і мелодрама — це насамперед спрощеність образів, надмірна яскравість фарб і багатословність. Звідси — нагромадження в мові “Марусі Богуславки” нерідко однозначних епітетів і порівнянь, неощадне нанизання слів на стрижень тієї самої думки, того самого образу. Це справляє враження деякої мовної розхристаності:

“... Він говорив їй про Катутла й про Петрарку, й про... Бокаччіо... Давав їй читати різні вишукані книжки, атож, вишукані книжки! А серед них деякі з явним наміром розгойдати її інстинкт... Атож! Петрарка і... Бокаччіо”.

... “Павлик” зовсім не “Павлик”... О, ні! Так фамільярно зверталася до нього тільки мати колись, а тепер звертається тільки одна дівчина, одна така от диктаторка над його серцем, хоч і безпартійна, хоч і не свідомо цієї своєї жорстокої диктатури!.. Більше Павла Гука ніхто не називав Павликом. Його місце в суспільно-політичній ієрархії таку назву виключає, бо він стоїть у ряду великих “тузів”.

Мистецька вартість мовистилу набагато вигра-

ла б, якби автор був економнішим у словах та пильно стерігся емоціональної екстравагантності, яка, підмінюючи лаконічність і мистецьку стриманість сентиментальністю, свідчить лише про те, що в потрібний момент авторові не спало на думку єдино-правильне слово, епітет чи образ.

Іван Багрянний — насамперед поет і маляр. Про це свідчать його чудові ліричні описи природи (напр., у розділі “Я бачив як вітер березку зломив”) та ліричні відступи, що вдаються йому значно краще, ніж діалоги його персонажів.

Основними елементами ефективного діалогу мають бути простота, цілеспрямованість, словесна економія, відсутність зайвих слів — “порожняка”. Тобто діалог мусить бути цікавим, жвавим — а для цього найкраще буде, якщо він складатиметься переважно з коротких реплік, коли не треба інакше. Діалог, нарешті, повинен “кристалізувати” ситуацію, виражати характери й рухати фабулу.

Тим часом діалоги в “Марусі Богуславці” розтягнені, нерідко грішать порожніми словами й штучною фразеологією — незалежно від того, між ким вони відбуваються. Ось приклад діалогу, який конче потребує скорочення:

... “Павза затягується, професоре. Якщо взяти до уваги ваш нахил до естетичного, то ви мусіли б відчувати вже порушення норми...”

— Е-е-е-е-м... протіг професор нарешті, промукав з якоюсь натугою. — Маєте рацію. Е-м... той... Я, дитя моє, хочу забрати книжечку... Чи можу я забрати мою книжечку?

— ?

— Як? Ви забули? Ви ж брали... Я ж вам давав книгу сонетів Хозе Марія Д’Ередія!

— А-а... То ви по неї прийшли?

— Так. Надіюсь, ви вже прочитали.

— Ні!

— Як то ні? Чому ні? Не подобається вам?

— Ні!

— Ну, знаєте, не може бути... Такі прекрасні сонети! Чи вам може подобається більше якийнебудь Дубовик? (Іронія)”.

Мова “Марусі Богуславки” потребує компетентної літературної редакції, насамперед у лексиці. У ній немало провінціалізмів, недоречних у творі, не зв’язаному з якоюсь конкретною місцевістю. Дуже легко замінити загальнолітературною лексикою такі слова й вирази, як:

“притіг, потіг; кой’де; гля! Ажи?, звоювати; запечалений; котрі вже були вмерли; котрі по-грубіші (якщо в мові персонажів ці слова ще допустимі, то в авторській мові їх бути не повинно); впереді; нехотя; хопив; в жарт”; і т. д.

Треба також відзначити ряд граматичних неправильностей:

“суджено до розстрілу; завідувач читальнею (треба: читальні); виховавший (треба: виховний); обличь - обличч (треба: облич); Сміянови речі (треба: Сміянові); ріжний (різний); від млости (треба: млости); вражіння, безліччу (треба: враження, безліччю). Незграбна конструкція: “барвистий щодо зовнішнього оформлення”. “Змисл” вживається в розумінні “сенса, значення”, а прикметник “змисловий” — в значенні “чуттєвий”.

Перше значення — від російської мови, а друге — від польської.

Іншою хвилю мови “Марусі Богуславки” є деяка кількість галичанізмів, зовсім недоречних у творі з наддніпрянського життя, ще й з підрадянських часів:

“машерувати; стрій (одяг); м'ясар; шпада; знимка; маєстатично; ризико; з штандпункту; театральна штука; п'єса затруднить собою; зі стуку вичулось; рішене на загибель; закоханий у мистецтві (у мистецтво)” і т. д.

У творі з підрадянського життя “природніше” звучать росіянізми, але й ними зловживати не слід. Вони можуть бути в мові декого з персонажів, але не в мові автора, який, однак, допускається такої лексики, як:

“скерований; напропале; таратайка; одинокий; супруга; хлистик; напірати; прахвост; прикащик; Мда-а; підходящий” і т. д.

**

Творчу методу І. Багряного прийнято називати романтизмом і вважати, що це вичерпує всю проблему. Але це свідчить тільки про те, що у нас досить довільно живають такі терміни, як романтизм, реалізм і навіть натуралізм.

Зокрема в означенні “реалізм” є стільки особливих значень, що трудно знайти його центральне, істотне значення. Дехто вважає реалізм за “фотографування” дійсності. Інші думають, що реалістична література бере за свій об'єкт буденне життя звичайних, пересічних людей. Декотрі гадають, що реалісти використовують для своїх творів так званий “неприємний” матеріал. Проте всі ці концепції лише частинні.

Реалізм повинен і може бути чимсь більшим, ніж фотографічне фіксування дійсності — якщо він хоче проникнути під зовнішню поверхню життя. Він може мати справу з буденним, але може й не мати, бо в житті не все буденне. Він може мати, але й може не мати справи з брудними сторонами життя, бо життя має як брудні, ниці, так і благородні аспекти. Як ті, так і інші мусять бути в полі зору серйозного письменника.

Либонь найкраще означення реалізму належить Б. Перрі: “Реалістична література — це та, що, бажаючи дати якнайповніший образ життя, не обходить мовчанням і буденне та потворне”. З цього означення випливає, що реалізм може бути і критичним, і романтичним — якщо він хоче заглянути за межі сьогоденного дня. Чи треба підкреслювати, що так званий “соцреалізм” з його одверто-цинічним слугуванням режимові, не може мати нічого спільного з справжнім реалізмом.

Другим терміном, що його неможливо визначити з достатньою ясністю, це романтизм. Цим терміном у нас теж користуються досить недбало.

У книзі Барзена “Романтизм і новочасне Епо” прикметник “романтичний” вживається на означення тієї літератури, яка зумисно чи в наслідок “перечуленого” підходу не може дати відображення реального життя в усіх його можливих аспектах. Чи треба говорити, що твори Багряного, який прагне показати життя реально, але з позиції на-

шої вольової творчої мрії, до такого романтизму ні в якій мірі не належить.

Щоправда, І. Багряний в усіх своїх творах широко користується зовнішніми атрибутами романтизму; саме від нього — професії його героїв, їх зовнішній вигляд, подеколи їх імена (напр., Ата-лея), нарешті, накинута на їх минуле серпанок таємничості. Ці атрибути — напевно, ремінісценції того періоду розвитку нашої літератури, коли Багряний формувався як письменник; дещо в нього нагадує Хвильового, Яновського.

Проте в потворній радянській дійсності справжній романтиці жити немає де. Таким натурам, як Ата, Сміян, Павло, неможливо лишатися романтиками у світі равликів, над якими панують Сазонов і Страменко. Трагедія романтичних натур в абсолютному неромантичному світі — це ще одна із злегка намічених тем “Марусі Богуславки”.

Перед І. Багряним стояло завдання: поперше, показати своїх героїв у задушливій атмосфері радянського суспільства, а подруге, протипоставити їх огидним типам комуністичних вельмож, яких навіть “романтичними злочинцями” назвати не можна, настільки далекі вони від усякої “романтики”. Успішно виконати ці два завдання засобами самого лише романтичного стилю неможливо. Тож не диво, що романтичні тенденції автора неминуче витісняються реалізмом. Якщо “Тигролови” ще можна назвати романтичним твором, то хто, напр., скаже, що “Сад Гетсиманський” — це романтичний твір?

Щоправда, літературознавці розрізняють пасивний і активний романтизм, розуміючи під активним романтизмом такий його напрям, що прагне посилити волю людини до життя, викликати в ній бунт проти будь-якого пригноблення.

Маючи багато спільного з таким романтизмом, творча метода Багряного проте, значно ближча до реалізму. Головне в його творах — все таки не мрія і навіть не заклик до боротьби (ми, політичні емігранти, такого заклику не потребуємо, а до підрадянського читача твори Багряного дійти не можуть), а виявлення характерного, істотного й закономірного в житті нашої уярмленої батьківщини, зображення тих процесів, що роблять неминучим занепад антинародної комуністичної системи.

У світлі сказаного вище я не схильний означати “Марусю Богуславку” як романтичний твір, — оскільки таке означення робить неможливою правильну оцінку його. Я волію вживати термін “романтичний реалізм”, який, на мою думку, поєднує реалістичний показ життя з нашою візією, нашою спільною цілеспрямованою мрією. У ці часи для нас може мати реальне значення тільки саме такий конструктивний і реалістичний романтизм.

Твори І. Багряного, зокрема “Маруся Богуславка”, якнайкраще ілюструють твердження про те, що мистецтво — процес двосторонній, суб'єктивно-об'єктивний. Крім того, що мистецтво являє собою засіб показу дійсності, у ньому є й інша сторона — суб'єктивна. Кожне явище дійсності, потрапляючи в сферу дії мистецтва, стає одночасно й знаком внутрішнього світу мистця. Це зовсім не заперечує об'єктивного значення відображених у

мистецькому творі фактів. Але оскільки об'єкт з'являється перетвореним на образ внутрішнього світу мистця, ми бачимо, як мистець сам переживає свій матеріал та розкриває через нього свій власний суб'єктивний зміст. У цьому й полягає специфіка мистецтва.

“Маруся Богуславка” — твір, написаний не в одному, а в кількох стильових плянах. Він задуманий як символічний образ України з її невмирущими традиціями та спогадами про краще минуле. Місто Наше уособлює всю країну з її мозаїкою позитивних і негативних типів та напливом чужородних елементів.

Символічно й те, що в центрі духового життя міста стоїть театр. Багрянний пояснює, чому це сталося:

“... Бо він живить людські душі чимсь, що сягає далі пласких замірів комуністичних володарів; він живить їх великим мистецтвом, що все ж є завжди мистецтво... Пресу й радіо люди, якщо й читають та слухають, то тільки з примусу. Вони споживають цей “духовний харч” з огидою, так, як людина глотає бридку мікстуру. І лише театр розкриває їх серця чарівним ключем...”

Останній розділ твору — це символічна апотеоза моральної перемоги національної стихії над антинародним режимом, коли п'єса з української старовини викликає в душах “равликів” ряд асоціацій та збуджує в них приспаний роками політичного терору “інстинкт свободи”.

Якщо вже шукати серед письменників-романтиків такого, з яким можна було б порівняти І. Багряного, то, напевно, таким буде Віктор Гюґо. Цілий ряд сцен у “Марусі Богуславці”, насамперед початок і заключні розділи твору, написані в характерній для Гюґо патетичній манері нагнітання настрою нанизанням епітетів і образів, які збагачують основну ідею, лейтмотив сцени, щоразу новими обертонами й підтекстом.

У “Марусі Богуславці” є ряд сильно зроблених епізодів: крім згаданих уже початку й кінцівки, це такі: “Культохід”, “Ще батальйони”, “Фізарядка”, “Я бачив як вітер березку зломив”, “Душа армії”, “Перед трибуналом” та інші.

**

Академік І. Павлов, що його вчення про умовні рефлекси дало більшовицьким “психологам” зброю для нівечення людських душ, ще перед цим, у травні 1917-го року, прочитав у Петербурзькому біологічному товаристві доповідь про так званий “рефлекс свободи”. У найпростішому вигляді цей рефлекс у тварин виявляється в тому, що вони інстинктивно не терплять жодного позбавлення волі та обмеження свободи пересування. Цей рефлекс часто буває сильніший за умовний харчовий рефлекс і навіть за інстинкт самозбереження.

“Рефлекс свободи, — писав Павлов, — це один з найважливіших природних рефлексів. Без нього всяка найменша перешкода, яку б зустріла на своєму шляху жива істота, зовсім перервала б протяг її життя”.

Наскільки сильний інстинкт свободи в людях можна бачити з того, що всі намагання Сталіна за

допомогою кривавого терору та голоду розхитати людську волю закінчилися невдачею. Бажану йому “нову людину” Сталінові створити не пощастило.

“Комуністи, — пише Хосе Ортега і Гассет у знаменитій своїй книзі “Повстання мас”, — зробили революцію, тотожню по формі з тими, які були зроблені вже давно; революцію, у якій немає жодного прогресу, виправлення хиб і помилок минулого. Тому все, що нині відбувається в СРСР, позбавлене історичного значення. Це строго кажучи, все, що завгодно, тільки не перехід до нового життя. ... Як більшовизм, так і фашизм — фальшиві зорі; вони передвіщають не новий день, а повернення до архаїчного, давно пережитого періоду: до первісного примітивізму”.

Отже, Ортега і Гассет говорить те саме, що мала на увазі й Ата (а через неї автор), коли заявляла комуністичним вельможам у своєму сні:

“Мертве хапає живе мертвим похватом... Мертве — це ви”.

Правда, тисячі українських патріотів загинули, а Хрущови ще живуть. Але в суті справи це не змінює нічого, бо Хрущови живуть “на позичений час”. Цей час їм позичила важка інерція нещадної державної машини та інертність обеззброєних і обезволених мас, що їх “рефлекс свободи” покищо подавлено режимом, побудованим на брехні й насильстві. Мільйони людей перетворено на равликів. Але назавжди подавити інстинкт свободи неможливо; прийде час, коли він прокинеться з тим більшою силою. Про це вже тепер свідчить бунт молоді, який тимчасово притих, але не погас.

Цей інстинкт свободи чинить систематичні спустошення навіть у самому комуністичному таборі, щоразу появляючи нових Джіласів, які підіймають прапор повстання проти тієї “нової кляси”, навіть тоді, коли вони самі належали були до неї.

Цей інстинкт свободи — уособлений у творі І. Багряного в постатях Ати, Петра Сміяна, Харитона, Чубенка — свого часу зберіг для нашої літератури цілий ряд підрадянських письменників — насамперед М. Хвильового й його друзів, київських неоклясиків (за винятком Рильського) та інших.

“Маруся Богуславка” — пристрасний, глибоко схвилований гімн на честь нової української людини, зокрема української молоді, надхненої ідеєю соціального й національного визволення. Це патетична поема про незнищено притаманний людській природі “інстинкт свободи”; він є запорукою того, що російсько-комуністична імперія, підпорою якої є Сазонові й Страменки, неминуче завалиться.

Автор “Марусі Богуславки” відчуває приспані сили свого народу і любить своїх земляків, свою рідну землю гарячою й гордою любов'ю. Мені хотілося б уникнути досить потріпаного довілним ужитком слова “гуманізм”, але, якщо очистити це слово від намулу, яким покрили його комуністичні борзописці, то воно могло б якнайкраще придатися для означення загального тону творів І. Багряного.

Передову українську молодь він хоче бачити подібною до Ати, Петра Сміяна та інших своїх по-

зитивних персонажів — надхненою великою патріотичною мрією-метою, душевно чистою, благородною в усіх порухах свого серця й своєї волі.

“Здорова традиція всякої літератури, що претендує на виховне значення, — писав Салтиков-Шчедрін, — полягає в підготовленні майбутнього. Типи, створені літературою, завжди йдуть далі від тих, які мають хід на ринку, і тому саме вони й кладуть певну печать на... суспільство. Під впливом цих нових типів сучасна людина, непомітно для самої себе, одержує нові навички, асимілює собі нові погляди, набуває нової “складки”, словом, поступово виробляє в собі нову людину”.

Позитивні герої “Марусі Богуславки”, зосереджуючи в собі найкращі душевні риси української людини, уяскравлюють ці якості, проєктуючи їх, ніби діяпозитив, на великий екран. Ці риси ми вже можемо розпізнати в багатьох людях кращої частини нашого еміграційного середовища. Нова українська людина, яку синтезує Багряний, уже існує як реальний фактор нашого національного життя. Вона безупинно множить на рідній землі, виростаючи перед злобними очима

комуністичних вельмож — так само, як виростили там і ми, нинішні політичні емігранти.

Безмежна любов до української людини та гаряча віра в неї забезпечують творчості І. Багряного видатне місце в нашій літературі та роблять його книги — попри їх принагідні ухили в сентиментальність чи мелодраму — свіжими й наснажуючими. Це стає видним особливо яскраво, коли ми порівнюємо їх з надуманими творами тих “модерністських” авторів, які уперто прагнуть до розкладу нашої літератури як активного суспільного чинника.

“Маруса Богуславка” напоєна нашим полум’яним протестом проти російсько-більшовицького гноблення нашої батьківщини та пристрасною візєю майбутнього її визволення. Здається, Деде сказав, що великі люди мають чарівний дар надихати людей своїм передчуттям майбутнього. Книга І. Багряного наповнює нас упевненістю в завтрашньому дні нашого народу.

У цьому її романтика, її пророча символіка, у цьому і її реалізм. Інакше кажучи, в цьому її особливо важлива в наш час мистецька вартість та суспільна значимість і актуальність.

К. ТУРКАЛО

Михайло Грушевський і українське громадянство

I.

Як відомо, після нещасливих змагань Української Народньої Республіки з Росією перший президент УНР М. С. Грушевський виїхав був за кордон і жив у Відні. А 1924 р. на запрошення радянського уряду, що опанував був тоді цілу територію кол. Російської імперії разом з Україною, М. С. повернувся до Києва й почав працювати в ВУАН, як її дійсний член. А сталося воно так, що українські боротьбісти, які були тоді коло влади Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР), запропонували Академії Наук запросити з Відня до Києва М. С. Грушевського, бо, мовляв, шкода, що такий видатний український учений та буде тинятись десь “по заграницях”, коли він тут потрібний. При цьому було заявлено, що на те вже є згода Москви. Академія радо схопилась за це, бо сама не наважувалась виявляти ініціативу з політичних міркувань.

Про повернення М. С. Грушевського в Україну стало відомо українським колам у Києві ще влітку 1923 року. Українські кола сприйняли цю вістку з великим задоволенням. Усім було ясно, що поява М. С. на своїй землі піднесе дух пригніченої української інтелігенції. Вона бо ставала тоді не-сміливими кроками, у зв’язку з декретом про українізацію, до легальної праці на нирі української культури. А це було відразу після доби військового комунізму, після жорстокої боротьби, нещадного нищення всього, що мало на собі національний характер, коли розперезані “переможці” на вулицях на місці розстрілювали кожного, хто мав при собі якусь посвідку, писану українською мо-

вою, а тих, хто вживав у розмові українську мову, невідмінно вважали за петлюрівця, отже смертельного ворога. Українська інтелігенція з часів визвольних змагань 1920 р. частково виїхала за кордон, а та, що залишилась, заховалась у підпілля і тільки 1923 р. потроху почала з’являтися на денне світло. Приміром, С. О. Єфремов та інші, про яких думалося, що їх нема в Україні, раптом впливли тоді на Божий світ.

Крім того, починаючи від 1920 року почала народжуватись нова українська інтелігенція з молоді. Діти селян і робітників почали заповнювати вищі школи, і з армії позвільнялось чимало молоді, з’явилися молоді поети, письменники та навіть і науковці. Уся ця маса патріотичної молоді із запалом узялась до роботи, тим то повернення М. С. Грушевського, що для неї він правив за світоч української науки та державности, тільки окрилювало її та робило певнішою і сміливішою. І всі захоплено очікували його приїзду.

Що М. С. Грушевський був дуже популярний серед української молоді інтелігенції та навіть серед цілого українського народу, не може бути жодного сумніву. Одного разу (це було влітку 1923 року) перед засіданням Ради Інституту Наукової Мови (ІУНМ) голова її, академік А. Ю. Кримський, у приватній розмові з членами Ради, поінформував про повернення М. С. Грушевського і зазначив про ту популярність, яку має М. С. у народі. Між іншим він сказав: “Мене дуже здивувало, коли один селянин на Звенигородщині запитав мене: А як там наш батько Грушевський? Де він тепер?

Отже, поява М. С. Грушевського в Україні мала б бути сприйнята в широких колах українського суспільства, можна сказати, з ентузіазмом. Справа була тільки в тому, як приймуть її академічні кола й та старша інтелігенція, що гуртувалась біля Академії й яка співпрацювала з М. С. іще за передреволюційних часів на громадсько-політичній ниві та знала його вдачу. А про це ми маємо чимало свідчень у спогадах Є. Х. Чикаленка. Правда, багатьох із тих співпрацівників тоді вже не було, але, як характеристичний приклад, можна подати таке місце із спогадів Є. Х. Чикаленка: "Грушевський і Грінченко ніколи не вжились би в одній редакції та й ні в якій справі, як товариші. Обидва вони такої вдачі, що на другорядній ролі не помиряться, кожний з них схоче бути першим і один одному старшинства, булави, не попустять".

І А. Ю. Кримський, оповідаючи якось 1923 року про повернення М. С. Грушевського та зазначивши, що це велике надбання для Академії, бо серед академіків не так то багато стійких і твердих з погляду національної свідомості людей, обережно натякнув на "тверденьку", як він висловився, вдачу Михайла Сергійовича.

А його "тверденька" вдача впливала найперше з твердої й непохитної принциповості. У найприкріших випадках М. С. не розгублювався та не схибив із своїх принципових позицій. 29 квітня 1918 року, коли відбувалось засідання Центральної Ради, раптом у залю увірвались німці й скомандували встати й підвести руки догори. Усі зірвались і виконали команду. Один М. С. Грушевський і не поворухнувся. Німецькому офіцерові, що підскочив до нього й щось гаркнув, він, не вставши й тоді, сказав, що голова Парляменту він і тільки він може припинити засідання. Після короткої розмови з офіцером М. С. Грушевський встав і звернувся до членів Ц. Р. з таким словом: "Доводиться підкоритися насильству. Засідання закриваю. Прошу розійтись". І коли всі вийшли, вийшов і він.

Не зайво буде відзначити й такий епізод. На початку 1930 року, коли сотні, як не тисячі українців сиділи по тюрмах у справі СБУ і коли вже стало відомо через газети, що 45 душ має сісти на лаві підсудних, до багатьох українців, що ще були на волі, заходили якісь "люди" і пропонували написати статтю до газети та заплямувати заарештованих, як страшних контрреволюціонерів, вимагаючи для них суворої кари. Прийшли були й до М. С. Грушевського з такою пропозицією. Вислухавши її, він відповів приблизно так: "Я не суддя й не знаю, чи вони винні. Іще суду не було. Я хочу перше почути вирок. Якщо суд їх виправдає, то вийде, що я не з повагою поставився б до суду. І якими очима я дивився б після своєї статті на виправданих людей". Це була неабияка громадська мужність за тих часів. У цьому виявилась ота твердість, непохитність, висока національна принциповість і благородство М. С. Грушевського, що зрештою й вирішило його долю.

II.

Приїзд М. С. Грушевського до Києва навесні 1924 року відбувся непомітно, без усяких зустрі-

чей, урочистостей і помпи. Він прийшов до Академії вперше так, ніби вже й учора там був.

А приїхавши, він зразу поринув із головою в наукову та науково-організаційну роботу. Організаційні здібності М. С. Грушевського були справді надзвичайні. За дуже короткий час він зібрав усі історичні установи, крім т-ва Нестора Літописця, яке залишив акад. Василенкові, до одного будинку і назвав їх Історичні Установи. У цих установах М. С. згромадив чи не більше наукових співробітників, аніж їх було в інших відділах. Одночасно він організував свої відділи й представництва мало не по всіх містах (великих і малих) України, посилав людей навіть на села збирати різні перекази та взагалі історичні матеріали. Його знову відчула ціла Україна.

Високогромадська людина в минувшині, М. С. Грушевський, коли повернувся до Києва, зробився суто науковою, кабінетною людиною. Ніде ніхто його ніколи не бачив, хіба що тільки на вулиці, коли він ішов до своїх Історичних Установ, що містилися на Володимирівській вулиці між Прорізною й Софійською вулицями. Ніколи не приймав у себе вдома й ні з ким не розмовляв на вулиці. Приймав людей тільки в себе в установі в ділових справах. Він добре розумів, що коли б він інакше поведився й зав'язував якісь приятельські стосунки, це могло б викликати зайві підозри й призвести до небезпечних наслідків.

Тим часом раніше він зовсім не був замкнений у собі. Пригадую його в Центральній Раді. Ніколи в ньому не було пихи, щоб він ставив себе понад інших. Завжди привітний, він готовий був говорити з кожним, хто звертався до нього по пораді чи з запитанням. І сам любив порадитись і почути думку інших. Охоче розмовляв із селянами, що приїздили до Києва і приходили до Центральної Ради. Ніколи не можна було бачити його нестриманим чи незрівноваженим. Тому й не дивно, що він був такий популярний.

Дарма, що М. С. Грушевський майже ніколи не бував по селах та малих містах України, популярність його серед сільської інтелігенції та навіть і серед селян була надзвичайна. Не тільки на Звенигородщині, а й у багатьох селах селяни називали його не інакше, як "батько Грушевський".

Щоб знати, як ставилось до М. С. Грушевського українське суспільство, треба було тільки побувати на його ювілейному святі в актовій залі Київського університету в 60-ти річчя його народження 1926 року. Було повно людей і поза дверима на коридорі й на сходах. Кожному хотілось, коли не почути, що там у залі говорилося, то бодай поглянути на цього великого, незрівняного мужа України. Це було справді всенародне національне українське свято. Про саме ювілейне засідання вже багато писалось, тим то обійду його тут.

Повернімось іще трохи до організаційних здібностей М. С. Грушевського та його настанов у науково-організаційній роботі.

Він частенько їздив до Харкова, де тоді була столиця УРСР, і до Москви. Ці поїздки дехто, не будиши в курсі справи і не розуміючи нічого в тому, намагається розцінити негативно, називаючи М. С. Грушевського "більшовицьким приспінни-

ком". Як це не дивно, але такої думки й Н. Полонська-Василенко в своїх писаннях про повернення М. С. в Україну. Це я також обмину тут, бо ці писання добре схарактеризував проф. Дм. Соловей у "Вільній Україні", Збірник ч. 17, 1958 р. Справді, це можна тільки поставити на карб Мюнхенському Інституті, що допустився видати ці писання.

Тим часом відвідин Харкова й Москви вимагали обставини організації наукової праці. Хоч він і їздив до Москви, але робив це для добра української культури, не перестаючи бути Грушевським, високопринциповою, твердою, непохитною людиною, невідступною від своїх національних ідеалів. Звідтіля він не повертався з порожніми руками. Тим то всі його численні співробітники діставали акуратно платню. Крім того, його співробітники одержували гонорари за свої писання, бо всі видання Історичних Установ друкував Держвидав і платив іще до того гонорари, як і за інші книжки. А все це треба було вміти зорганізувати.

Характеристично для науково-організаційної роботи М. С. Грушевського й те, що повернувшись з-за кордону, він неухильно продовжував нумерацію всіх видань від останньої нумерації Наукового Товариства, даючи на нових виданнях подвійну нумерацію. А це доводить, що він вважав свою діяльність нерозривно пов'язаною з минушиною.

Ніяких інших намірів, крім чисто наукової і науково-організаційної праці, М. С. Грушевський не мав. Це можна твердити рішуче. Не тільки ні про яку політичну роботу, як на це безпідставно втягає його знову таки Н. Василенко-Полонська, а навіть ні до якої адміністративної роботи в Академії поза своїми Історичними Установами він не хотів братись.

Більшовики всіма силами й засобами намагались зробити М. С. Грушевського президентом Академії. Посилали до нього різних високих тоді партійних можновладців намовляти його на це. Та нічого з того не вийшло. М. С. не зійшов із своєї позиції. Він добре розумів, чого більшовики хотять, і щоразу рішуче відмовлявся.

III.

Нарешті, десь уже 1927 р. в академічних колах пішли легкі поголоски про незгоди між М. С. Грушевським і рештою академіків. Власне, коли говорилось про решту академіків, то малося на увазі С. О. Єфремова й А. Ю. Кримського, бо більшість інших академіків не мали ділових стосунків із М. С. Грушевським.

Перше світло на ці поголоски кинув акад. А. Ю. Кримський. Якось проводячи А. Ю. після засідання Ради І. У. Н. М. додому на Малу Підвальну вулицю, я між іншим обережно запитав його, чи то правдиві чутки, що М. С. Грушевський щось дуже відокремився від Академії. На це академік Кримський відповів мені так: "М. С. залишився такий самий, яким я його пам'ятаю ще на початку нашого століття. Він мав і має незгідну вдачу. Але тепер, за сучасних умов, може це й ліпше. Він багато робить, і це добре".

Пізніше докладніші відомості про стосунки між Грушевським, Єфремовим і Кримським пошастило

мені дістати вже у в'язниці 1929 року від О. З. Гребенецького, приятеля й товариша С. О. Єфремова ще з київської духовної семінарії, та від В. М. Ганцова, що працював безпосередньо під рукою С. О. Єфремова в Комісії Словника Живої Мови, як редактор цього словника. І той і другий заперечили будь-які серйозні чвари. Були звичайнісінькі непорозуміння, що завжди бувають між усіма людьми, а тим більше між "великими" (вислів Ганцова), але які швидко минають.

І С. О. Єфремов і А. Ю. Кримський ставились до М. С. Грушевського з великим пієтизмом. А С. О. Єфремов особливо цинив М. С. Грушевського, як великого українського патріота й найбільшого соборника. Він і писав, що "ідея всеукраїнського єднання була М. С. Грушевському наймиліша ідея".

Отже, можна сказати, що і академічні кола, тобто національно свідомі їх частина, позитивно сприйняли повернення М. С. Грушевського в Україну.

Повернення М. С. Грушевського до Києва 1924 року мало величезне значення. Воно сприяло розвиткові й поширенню національної свідомості, підбадьорювало всіх до максимального використання можливостей відносної свободи в 20-их роках для розвитку української культури. Працюючи в Україні, він формував українську націю. Повертаючись в Україну, він розумів, що націю треба і можна формувати на місці, на своїй землі, бо тільки від того, як зформована буде нація, залежить дальша наша доля, доля українського народу.

Сам М. С. Грушевський мав велику віру в майбутність української справи взагалі. Пригадую кінець січня 1918 року в Києві. Вулицею за вулицею відвойовували в нас більшовики. І нарешті стрільнина почулася на Володимирській вулиці, недалеко від будинку Центральної Ради. Кілька нас, що вибігли з будинку, побачили М. С. без шапки перед будинком. Була зима, морозно. Ми затагнули його назад у будинок, бо на вулиці стояти було небезпечно, щоб якась сліпа куля не влучила його. І ось у вестибюлі хтось запитав М. С., чи вийде щось з нашої боротьби. На це М. С. відповів: "Треба твердо вірити в свої справи, тоді вийде".

**

Останній раз я бачив М. С. Грушевського восени 1930 р. на похороні Олени Пчілки. Минуло кілька місяців після процесу СБУ і після розгрому українських наукових і культурних сил. Недобитки їх зібрались цього осіннього ранку біля будинку на Лук'янівці, де лежали тлінні залишки старенької Олени Пчілки. Внесли домовину, і потягнувся сумний похід з Лук'янівки аж на Байкове кладовище, де небіжчицю мали поховати поруч із Лесею Українкою.

Серед тих, хто йшов за колісницею, крім родини покійної, були М. С. Грушевський з дружиною, Л. М. Старицька-Черняхівська з чоловіком і багато інших, особливо старших українських діячів, письменників, мистців і взагалі всіх, хто ще залишився на волі. Це була єдина можлива тоді демонстрація української єдності й пошана пам'яті великої української патріотки. Похоронна процесія

розтягнулась на кварталів із зодва. І літній уже М. С. пройшов пішки разом з усіма цілу дорогу через усе місто до самого Байкового кладовища, а це, мабуть, понад 10 кілометрів.

На цвинтарі всі зібрались навколо відкритої могили. Всі стояли мовчки. Ніхто не починав промови, ніхто не сказав останнього прощального слова. Тиша гнітила. Всі поглядали один на одного і мовчали. Що можна було сказати? Неширі, звичайні в такі умови, слова, були б образою світлої пам'яті покійної, а сказати те, що в кожного було на душі, було не можна... Перший зрушив важку мовчанку Михайло Сергійович. Нахилившись, він узяв грудку землі і кинув її у глибоку могилу, сказавши голосно: "Хай тобі земля буде пером!" Це був єдиний звук людського голосу. Мовчки всі кинули в яму по грудці землі, мовчки постояли трохи і мовчки потихеньку почали розходитись...

Більше Михайла Сергійовича я не бачив. На провесні 1931 р. його забрано з Києва до Москви.

Живий в Україну він більше не повернувся. Тільки лежачи в труні, він ще проїхав вулицями Києва й ліг на вічний спочинок на тому самому Байковому кладовищі.

IV.

Особа М. С. Грушевського настільки велика й чиста, що навряд чи до неї візьметься те, що дехто свідомо чи несвідомо кидає в нашого великого вченого, політика, громадського діяча й державного мужа. Скільки б не називали його зрадником за те, що він повернувся в Україну, скільки б не писали різні писаки, що він нічого спільного з українським народом не має і що він "москаль", а цілий український нарід на чолі з правдивою українською інтелігенцією вважатиме його за найвищачішу постать в національному пантеоні.

За ту колосальну роботу, яку він виконав для України, він уже зайняв відповідне місце в нашій історії.

Ганна ЧЕРІНЬ

З нових поезій

БАКАЦІ В ФЛОРИДІ

Уздовж Флоридських побереж
Пишаються величні пальми —
Самозакохані без меж —
Самі собі співають псалми.

Цвітуть гібіски вогняні,
Від щастя мліють орхідеї...
І на жінках цвітуть сукні,
Від квіт позичивши ідеї.

Тут все інакше: інший сміх,
Слова і погляди гарячі...
Здається, в цій країні втіх
Ніхто не тужить і не плаче.

Спішать сюди з усіх доріг!
Позаду — будні, праця, втома.
Тут — все солодке, навіть гріх.
(А каються за нього — вдома.)

Хай покищо лишаться там
Турботи й сум. Тут всі щасливі!
Таки за хвилю станеш й сам,
Скупавшись в цій безжурній зливі

Пірнай же й ти!

Та дивний стрим

— Як на весіллі привид тризни —
Думки мої звертає в Крим,
В Флориду нашої Вітчизни.

Там інші квіти, інший стиль,
Різниця ж головна не в назві,
Не в висоті розкішних хвиль,
А в тім,
що просто — не для нас він.

Там люди загнані за дріт:
Де прив'язали, там й пасися!
Той Крим для нас — лиш мрія, міт,
Як і Карпати, і Полісся...

Як буть могло — що б хто спитав —
В країні гір, степів і нетрів,
Щоб хто не далі мандрував
Як може сотня кілометрів?

І поки на питання це
Не скажеш більше ніж "Не знаю",
Сміятимуться нам в лице,
Й нам Кримського не бачить раю.

Тому на пишну цю красу
Дивлюсь я іншими очима —
Бо в серці я свій Крим несу,
А це, не наше, — менш значиме.

Бо в насолоді забуття
Я відчуваю мов провину,
Коли згадаю про життя
У нашій скривдженій країні,

Де сіють вибране зерно,
А для людей зростає горе,
І де відомо всім давно,
Що не пошлють у Крим на море

Ані дитиночку бліду,
Ані тебе, старенька мати,
Ані дівчину молоду —
Хіба як стане умирати...

Та ми ще мусим взяти Крим,
І то не на словах, а з бою —
На ліки матерям старим,
На дні любови нам з тобою.

І ти, душе моя, діждеш,
Що на відпустку я поїду
Заслужено і гордо — теж
До свого Криму, як в Фльориду.

ПОДРУЖЖЯ

Одруження ставить незмірні вимоги
І жертви бажає з минулих принад:
Життя починати нове з півдороги —
Іди — і гляди не оглянься назад!

Це бути повинно найбільше кохання.
Перед ним все минуле — як тіні з імлі,
Або лиш як частка від того змагання,
Що в нім ми взаємно себе здобули.

Інакше прокинеться жалю облуда,
Як вирине з минулого гарна хвилина...
Якщо ця любов не найбільша, то буде
Вона лиш для щастя неповна заміна.

Коли вже пора для “сьогодні” настала,
Вчорашнє, з пакунками давніх листів,
Кудись віднеси у куток до підвалу.
Не треба жалю. Так ти сам захотів.

І ще оглядаючись в присмерки сині,
І ще дослухаючи спів солов'я,
Кохання вдягає хвартух господині,
Бо двоє —
це — хата,
подружжя,
сім'я.

І вже невеличкий будеється рай —
Нехай і кімната в чотири стіни:
Простирадла білі, і квіти, і чай,
Робота й турбота, і дійсність, і сні.

Прекрасне й жакливе вже робиться спільним,
 “Твоє” і “Моє” тільки НАШИМ стає...
 Якщо в цім обмеженні чуєшся вільним,
 Тоді, безперечно, це шастя твоє.

НА ЗУПИНЦІ

Летить стрілою довгий поїзд
І розтинає чорну ніч,
Обгорнутий в незривний пояс
Прощань, і спогадів, і стріч.

Коротка степова зупинка —
Нових гостей своїх стрічай!
Сміється вікнами хатинка,
І видно, як парує чай,

Чекаючи якого гостя,
Чи просто для себе самих...

Яке все миле, хоч і просте,
На білій скатерті, як сніг.

А господиня повновіда,
Забувши кошик із сміттям,
Десь заздрить тим, що в далеч їдуть
Наввиперед з самим життям...

І доня вийшла — що за врода!
З таких, що не дають заснуть...
І не один подумав — шкода,
Що поїзд вже рушає в путь

І що якби не серед поля,
А десь її інакше стрів,
Можливо, впала б спільна доля
Для нього й цих крилатих брів.

Та поїзд вже летить — все швидше!
Вперед, вперед, у забуття...
Востаннє глянути у вічі —
І далі мчати в вир життя.

СТО

(Співчутливі рефлексії з приводу сотого числа
"Нових Днів")

Наш Кузьмич гаки доскочив
аж до сотого числа, —
хоч захеканий, пророчив
і недарма всіх морочив,
що борець він проти зла.

А навколо — ніби оси —
рій бентежних голосів...
Та завдав усім він чосу:
не один з похнюплім носом
спотикнувся і присів.

А ці випередки, люди, —
це не бінго, не лото...
Тут і вітер в очі студить,
заболять — печінка й груди
за значок на трасі — сто!

Хай же й далі всіх толочить,
не шкодує слів і ніг,
перешкоди перескочить...
Тут не будемо пророчить —
до майбутнього ж це біг!

Те ж майбутнє — не абищо:
це ж “Нові” й новіші “Дні”...
І хоч ширшає все грише,
та Кузьмич на все те свище,
на погрози ті страшні!

Хоч за ним женуться “мнози” —
не поб’є його ніхто!
Він покорить їх “під ноzi”,
бо очок їм дати в змозі
кілька разів іще по сто!

П. Степ

“ЧОРНЕ ЗОЛОТО”, — НОВИЙ БАЛЕТ

В. ГОМОЛЯКИ

Нещодавно на сцені Сталінського оперового театру вперше показано новий балет композитора В. Гомоляки за лібреттом О. Лукацького та М. Трегубова.

Балет одержав схвальні оцінки критики, хоч де-хто з них, зокрема Ю. Малишев у “Рад. Культурі” (20. 3. 1958 р.), робить цілий ряд завваг щодо побудови лібретта.

Він пише:

“Сюжет балету простий. Група випускників середньої школи районного центру на Гуцульщині на заклик комсомолу вирушає в Донбас — працювати на шахтах. Серед них — герої балету Івасик і Михайло. Обое вони закохані в Марічку, яка виявляє прихильність до Івасика. Розлучаючись, Івасик та Марічка присягаються бути вірними один одному. Марічка дарує Івасикові красиву вишивану хустку, а він їй — намисто.

... Донбас. На честь Дня шахтаря бригада Івасика поставила новий рекорд. У всіх святковий, піднесений настрій. Ніде не видно лише Михайла, який перед цим зробив прогул, піддавшись умовлянням своїх приятелів піти випити. На шахтарському вечорі художньої самодіяльності п'яний Михайло, що збирається залишити Донбас, починає бійку з Івасиком і, тяжко поранивши його, тікає.

У цей час Марічка збирає яблука в колгоспному саду. Застукана грозою, вона ховається в курені і засинає. Їй сниться Івасик в образі казкового героя, він оживляє підземні надра і нищить усі перепони, що їх створює Михайло на шляху їхньої любови.

Михайло повернувшись додому, приховує те, що сталося на шахті, розповідає про свої мнімі трудові подвиги і сватається до Марічки. Він запевняє, що Івасик розлюбив Марічку і на доказ показує хустку — її подарунок, випадково загублену Івасиком на шахті. Товариші Івасика, що приїжджають у цей час сюди у відпустку, викривають Михайла. Марічка їде в Донбас. І ось в Палаці культури святкують її весілля з Івасиком. Михайло кається у своїх вчинках, його прощають і знову приймають в трудову сім'ю гірників.

Така основна сюжетна лінія балету. Крім неї, є й бічні, пов'язані з деякими другорядними персонажами (Яшка-стиляга, мати Марічки, учителька, старий шахтар та ін.), але вони не відіграють будь-якої істотної ролі в драматургії балету.

Навіть у такому стислому переказі неважко помітити деякі позитивні риси й недоліки лібретта. Воно дуже дохідливе, просте і зрозуміле. Його основні ситуації легко втілюються засобами хореографії без додаткових пояснень, які часто бувають необхідні в сучасних балетах. Лібретто дає широку основу для створення цілого ряду великих масових танцювальних сцен (шкільний вечір на Гуцульщині, вечір самодіяльності на Донбасі, бал у Палаці культури), які становлять мальовничий фон для дії, можуть бути яскравою образною характеристикою молоді.

Разом з цим не можна не помітити, що, розробляючи сюжет балету, автори в ряді випадків ішли не від життєвих вражень, а від деяких балетних штампів (подарована хустка, яка губиться і стає причиною непорозуміння між героями, традиційний сон героїні, риси балетного злочинця, якими наділений комсомолец Михайло і т. д.) і цим знизили його художню цінність.

Явно не вдалися авторам образи головних позитивних героїв — Івасика і Марічки. У лібретті нема навіть натяку на особливості характерів цих героїв, вони пасивні і бездіяльні на протязі всього спектаклю. Ставлення Івасика і Марічки до праці, одне до одного, до товаришів не виявляється у їх вчинках, сценічній дії, а тому їх “позитивність” залишається холодною декларацією. На сцені ж, на очах у глядачів рушійною “пружиною” дії, центром усіх колізій і перипетій є Михайло.

Така розстановка діючих сил у драматургії балету є, на нашу думку, помилкою авторів. Доручаючи негативному персонажу вести дію, підкреслюючи в ньому активні риси характеру, автори, хочуть вони цього чи ні, висувують його на перший план, ставлять у центр уваги, а головних позитивних героїв відтісняють на другорядне місце, роблять безликими, нудними і нецікавими”.

Зате музика “Чорного золота” загально схвалюється. Щоб дати нашим читачам повнішу уяву про новий твір одного з цікавіших наших молодших композиторів, передруковуємо нижче оцінку балету, яку зробив у “Літ. Газеті” (Київ, 21. 3. 1958 р.) композитор Ю. Щуровський:

“Незважаючи на окремі недоліки драматургічної основи балету, вистава залишає почуття досить яскравого театального видовища. У цьому значною мірою слід завдячити музиці твору.

Широко використовуючи принцип лейтмотивного розвитку у характеристиці образів і подій (це слід вважати однією з найістотніших позитивних рис балету), В. Гомоляка прагнув приділити темі труда основну вагу. Написаний у світлих тонах симфонічний вступ немов зображує радість творчої праці. Далі ця ж тема завдяки фанфарним звучанням сприймається як заклик до молоді. У фантастичній сцені “сну” побудована на тих же інтонаціях музика становить нерозривне ціле з сценічною дією, що зображує тут одухотворену силу підземних багатств. Сповнена сили, прозвучить ця ж лейт-тема наприкінці балету в урочистій апотеозі.

Щодо теми Марічки, то вона протягом усього балету забарвлюється різними емоційними відтінками. Спокійна, лірична в першому та другому адажіо, вона в сцені відчаю і, особливо, в сцені викриття негідних замислів Михайла стає схвилюваною, напруженою, а в сцені розлуки Марічки з Івасиком набуває драматичних рис.

Найвиразнішою і кольоритною за своїм музичним складом нам здається тема Михайла. У ній з особливою яскравістю звучать інтонації гуцульської народної музики, які видозмінюються залежно від розкриття образу. Так, у великому антракті поміж першою та другою картинами першої дії музика має пасторально-ліричний характер; з виходом Михайла у сцені сватання з'являється мотив

бундючності, а згодом, у сцені викриття, — трагічності.

Інтонаційний характер музики підказує слухачеві місце, де відбувається дія: це Донбас, Гуцульщина чи, нарешті, зумовлена балетним жанром, казкова атмосфера картини “сну”. В останньому випадку композитор користується засобами, що йдуть від традицій клясичного балету.

Написана з художнім смаком, на високому технічному рівні, музика балету дає справжню естетичну насолоду. Щедро насичена мелодикою народних пісень і танців, вона надає багато можливостей хореографові.

У балеті чимало яскравих, глибоко хвилюючих музичних номерів. Прекрасно написані два вальси в першій дії на вечорі молоді. Від них віє свіжістю, світлою чистотою, такими характерними для нашого життєрадісного юнацтва. Перше й друге адажіо Марічки та Івасика, запальний танець “Гуцулка” з другої дії, сцена відчаю Марічки — кращі номери балету.

Не можна не підкреслити майстерності В. Гомоляки як оркестратора. Партитура “Чорного золота” багата на найрізноманітніші оркестрові барви. Уникаючи дублювань, композитор надає перевагу самостійним лініям окремих інструментів оркестри.

Разом з тим у музиці, на наш погляд, є ще ряд недоробок. Бура перед сценою “сну” не знайшла переконливого відображення; композитор ще не достатньо використав зображувальні елементи, дуже потрібні в подібному епізоді. Шахтарська полька написана невинноділиво. Причина цьому — велика кількість одноманітних повторень, невибаглива гармонія.

Композиційно слабким місцем твору є його фінал. Друга картина третьої дії закінчується весіллям Марічки та Івасика. Здається, все вже сказано, але далі йде епізод зустрічі шахтарів з молодим поповненням. Можливо, він і не виглядав би зайвим, якби композитор не надав сцені весілля такої музичної завершеності.

Новий український балет “Чорне золото”, як і написаний раніше “Сорочинський ярмарок” цього ж автора, є результатом творчої співдружби композитора з колективом Сталінського театру опери та балету. Вже почалася їхня спільна робота над новим — третім — твором у цьому жанрі. Оперним театрам республіки слід було б всебічно використати такий досвід — співдружби театру з автором у створенні нових опер та балетів на сучасну тематику. Це збагатить репертуар наших музично-драматичних театрів новими творами, яких чекає від них народ”.

ЗА МОТИВАМИ “ТАВРІЯ”

У Спілці композиторів України зібралися композитори, музикознавці, представники столичних театрів та Міністерства культури УРСР, щоб прослухати і обговорити музику й лібретто нового балету “Таврія”. Його створили за одноіменним романом О. Гончара харків’яни — композитор В. Нахабін і балетмайстер В. Нікітін. Новий великий твір д’став схвальну оцінку.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1958

Нас цікавило, як композитор і лібреттист працювали над втіленням роману відомого українського письменника в музичному творі, і ряд інших питань, зв’язаних з появою нового українського балету. Адже подібні мистецькі явища трапляються, на жаль не так часто.

Наші співбесідники відповідали охоче.

Намір написати балет за романом “Таврія” виник ще восени 1956 року у В. Нікітіна. Він прочитав твір, захопився ним і послав телеграму В. Нахабіну. Думки друзів співпали.

Обох у творі приваблювала тема боротьби таврійських строковиків за кращу долю під керівництвом революціонера-матроса Леоніда Бронікова. Митців захоплювали виразно, зримо вписані масові картини батрацького ярмарку в Каховці, бунту строкового люду на токах тощо. Припали до душі глибока народність роману, його український національний кольорит.

Роман давав багатий матеріал для музичного твору та водночас являв чималу складність для зображення засобами балетного мистецтва. Але це тільки запалювало в роботі. Лібретто писали разом, і вже через рік О. Гончар познайомився з ним і схвалив його.

Музику композитор В. Нахабін почав писати лише восени 1957 року. Працював швидко, з великим натхненням.

Балет “Таврія” складається з 4 актів, пролога й епілога. Музика його наскрізь пройнята українським національним кольоритом. Лише до останнього акту, де зображене свято строкового люду, який відчув себе під час страйку господарем на токах, введені також російські, молдавські та інші мотиви: у страйку об’єдналися люди різних національностей, що працювали на таврійських ланах.

Композитор ставив своїм завданням виявити все багатство народних дум і сподівань, а тому основне місце в балеті відведено народнім сценам. Значну увагу приділено також музичним характеристикам персонажів. Щоб повніше розкрити образ Ганни Лавренко, автори балету, за згодою О. Гончара, скористалися матеріалом із роману “Перекоп”.

Образ революціонера-матроса Бронікова на відміну від роману розкривається в балеті з самого початку. Перед глядачами він з’явиться вже в пролозі.

На закінчення розмови В. Нахабін сказав:

— Ще доведеться попрацювати над цим твором чимало. Учасники обговорення в Спілці композиторів зробили нам ряд слушних зауважень, і ми їх врахуємо в процесі підготовки спектаклю. Закінченим балет можна буде вважати лише після зустрічі з глядачем.

Новий балет В. Нахабіна “Таврія” з’явиться на сцені Харківського театру опери та балету з початком наступного театрального сезону.

Варто, щоб і шанувателі балетного мистецтва, які живуть в столиці України й інших містах, де є театри опери та балету, мали змогу теж познайомитись з ним.

Г. Заєць

(“Літ. Газета”, 11. 4. 1958 р., Київ)

НІЯК НЕ СПОДІВАНА ДИСКУСІЯ

У числі за листопад минулого року (ч. 94) я в нотатці "Хто ж був вибрав Дікура на посла?" заперечив твердження Ю. Клинового в "Сучасній Україні" (Мюнхен, Німеччина), що Дікур переміг А. Глинку тільки "дійшовши до порозуміння з місцевими соціалістами і одержавши допомогу від комуністів".

"Сучасна Україна" ту нотатку пізніше передрукувала. Тепер К. Зеленко в "Сучасній Україні" від 30. 3. ц. р. вмістив полемічну статтю "Бути точнішим в аналізі" і домагається, щоб я цю статтю передрукував у "Н. Днях". Не тільки не хотів я цієї полеміки, а навіть і не сподівався її, бо вважав справу цілком зрозумілою. Та щоб мене не обвинувачували у боягузстві і в униканні дискусії, передрукуюю її, скоротивши характеристику праці кол. посла А. Глинки, бо тієї праці ніхто не знецінював, а навпаки — вона одержала загальне схвалення українців не тільки Канади, а й цілого світу.

"Прошу не відмовити мені зайняти становище до вашого передруку з торонтонського місячника "Нові Дні", що появився в "Сучасній Україні", ч. 5(184) від 2. 3. 1958 р. під заголовком "Хто ж був вибрав Івана Дікура на посла?"

Доводиться жалувати, що редактор "Нових Днів". П. Волиняк, роблячи закид у необ'єктивності Ю. Клиновому, авторів статті "Канадійські українці випрошують спину" ("Сучасна Україна" від 22. 9. 1957), сам не пішов далі темпераментних, але спрощених поглядів і сміливих, але недостатньо обґрунтованих тверджень.

Ю. Клиновий твердить, що Іван Дікур вийшов переможцем в окрузі Вегревіл, провінція Алберта, у федеральних виборах 1949 року, тільки "дійшовши до порозуміння з місцевими соціалістами і одержавши допомогу від комуністів, що ненавиділи Антона Глинку за його яскраво антисоветські промови..." П. Волиняк цей погляд цілковито відкидає з помітним обуренням, як явну нісенітницю, кажучи, що справа тут зовсім не в якихось таємних контактах І. Дікура з комуністами, бо він "ширий український патріот", а у факті його партійної і релігійної приналежності, мовляв, його особа декому не до вподоби, бо він православний, а покійний А. Глинка був католик. На цьому П. Волиняк, на жаль, свою аргументацію і кінчає.

Як же виглядає справа в дійсності і чи справді комуністи допомагали І. Дікурові проти А. Глинки?

... В тому самому році, коли ліберальна партія номінувала українця І. Дікура своїм кандидатом, проти А. Глинки, теж українського кандидата, комуністи побачили в цьому приманливу нагоду повалити А. Глинку, їхнього грізного ворога. Вони, не виставляючи власного кандидата, повели шептану пропаганду між своїми прихильниками, заохочуючи їх голосувати проти Глинки, отже — за Дікура. Вибори, що відбулися 27. 6. 1949 р., перетворились у двобій між Глинкою і Дікуром, бо третього кандидата не було. Дікур одержав 8 859 голосів, Глинка — 7 128. Немає сумніву, що Дікур одержав чимало голосів від соціалістів і комуніс-

тів. Чи це означає, що Дікур мав якийсь виборчий договір з комуністами, що він прихильник комуністів або поганий українець? Абсолютно ні. Комуністам ішлося тут головню про поразку Глинки. Якщо вони голосували за Дікура, українця з національного табору, то робили це не з якихось симпатій до нього, а просто з холодно обміркованої політичної доцільності — вибираючи менше зло, вони позбувалися, принаймні тимчасово, більшого зла. Вони напевно припускали, що з бігом часу Дікур піде тим самим антикомуністичним шляхом, яким так відважно ходив Глинка (що Дікур, очевидно, і зробив); але вони знали, що відповідний процес забере чимало часу. Комуністи мусіли рахуватися з фактом, що Глинка мав вироблене ім'я, політичний досвід, велику популярність, широкі зв'язки і дев'ять років успішної посольської діяльності, тоді як Дікур був майже невідомий, не мав політичного досвіду і був людиною, яка щойно виходила на ширшу політичну арену.

В 1953 році відбулися чергові федеральні вибори. В цей час страх комуністів перед Глинкою виявився в іншій формі. Не показуючи великої охоти підтримувати Дікура і далі побоюючись повороту Глинки, вони виставили свого кандидата. У виборах, що відбулися 10. 8. 1953 р., Дікур дістав 8 023 голоси (на 836 голосів менше, ніж у 1949 році), Глинка одержав 6 709 голосів (на 419 голосів менше, ніж у 1949 р.), а комуністичний кандидат Франк Марікл — 2 346 голосів. Послом залишився далі Дікур до наступних виборів, що мали місце 10. 6. 1957 р. і в яких він з особистих причин уже не кандидував.

Кожний, хто слідкував у ці роки за політичною і громадською діяльністю І. Дікура, знає, як помітно він виріс у цей час як політик і громадянин. Шлях його політичної активності був значно легший, ніж його попередника, бо він належав до великої партії, що була при владі від 1935 р., тоді як А. Глинка був послом з найменшої канадійської опозиційної партії, партії соціального кредиту.

В цей час Іван Дікур познайомився ближче з різними аспектами української проблеми; нав'язав тісну конструктивну співпрацю з Комітетом Українців Канади — КУК; відважно висував українську справу в парламенті; виступав на різних українських національних святах та імпрезах, і, що найважливіше, показав себе відважним і послідовним критиком та противником комуністів.

Слід було б також звернути увагу на цілий ряд інших неточностей у "в'ясненні" П. Волиняка. Ось важливіші з них:

1) Твердження, що І. Дікур "блискуче переміг усіх інших кандидатів у двох виборчих кампаніях", є надто відважне. Вище наведені дані вказують, що в обох випадках Дікур переміг Глинку невеликою кількістю голосів, і то по затяжній кампанії.

2) У виборах 1949 р. релігійна приналежність кандидатів аж ніяк не була вирішальним фактором — вирішальними були політичні питання, тактика комуністів і особи кандидатів.

3) Канадійські ліберали не є "дуже правою партією", а партія соціального кредиту — лівою, як твердить П. Волиняк. Якраз навпаки. Соціаль-

ний кредит є найправішою партією в Канаді, правішою від консервативістів. Ліберали є лівіші від консервативістів, але правіші від соціалістів. Тому твердження, що комуністи при відсутності власних кандидатів закликають своїх прихильників голосувати за соціал-кредитовців не відповідає правді цілковито.

4) Твердження, що у Вегревільській окрузі соціалістів і комуністів майже нема, бо це — фермерська округа, нічого не пояснює. Вище згаданий вислід виборів з 1953 року показує, що там є комуністи, а факт, що соціалістичний кандидат у минулорічних виборах, Засійбіда, одержав близько 3 тис. голосів, говорить сам за себе. А втім канадійського комунізму, а тим більше соціалізму, ніяк не можна ідентифікувати з європейським характером цих рухів, твердженнями яких ми звикли вважати міста та індустріальні центри.

Напр., Онтаріо, найбільш зіндустріялізована провінція Канади, має вже від довшого часу правий консервативний провінційний уряд, тоді як найбільш хліборобська провінція Канади Саскачеван має дуже сильний і єдиний в Канаді соціалістичний уряд ще від 1944 року. Отже чимало онтарійських робітників і шахтарів постійно голосує за консервативістів, тоді як більшість саскачеванських фермерів, включно з тими, що мають понад 5 тис. акрів землі, голосують за соціалістів. Для людей, неознайомих з канадійським політичним життям, це — справжній парадокс.

Хай кілька цих моїх завваг послужать за ілюстрацію невідрадного українського явища — небалої поверховості і зайвої емоційності в підході до скомплікованих питань політичного життя. Ми завжди готові торошити списи в темпераментних полемічних двобоях з завзяттям, гідним кращої справи; але на жаль, рідко коли хочеться нам шукати за шляхом широї, холоднокровної і об'єктивної виміни думок.

Бажаю висловити сподівання, що П. Волиняк, до якого я маю респект за його громадську та інтелектуальну відвагу і журнал якого я передплачую вже восьмий рік, не відмовиться передрукувати ці мої завваги в "Нових Днях".

К. Зеленко (Лондон — Англія)

А КОМУНІСТИ ТАКИ НІЯК НЕ ЗАВАЖИЛИ У ПЕРЕМОЗІ ІВ. ДІКУРА НАД А. ГЛИНКОЮ

Перш за все заявляю, що я завжди з найбільшою повагою ставився до праці пок. А. Глинки, найкраще оцінюю його виступи в Канадському парламенті, особливо боротьбу з комуністами та оборону скитальців.

Я тільки вважаю, що для підкреслення заслуг пок. А. Глинки ніяк не треба робити кривди Ів. Дікурові. Саме це місце було, на мій погляд, у дуже добрій і потрібній статті Ю. Клинового помилковим і необгрунтованим. І я вважав своїм обов'язком заперечити. Висловив свій погляд і думав, що автор статті і редакція "Сучасної України" це врахують і виправлять. Коли ж ні. Ну, то треба вже тепер мені справді точніш аналізувати і достатніш аргументувати, як цього домагається п. К. Зеленко.

Але почнемо з "достатньої аргументації" нашого опонента К. Зеленка. Він пише:

Комуністи, "не виставляючи свого власного кандидата, повели шептану пропаганду між своїми прихильниками, заохочуючи їх голосувати проти Глинки, отже — за Дікура".

Оце і вся аргументація. Як К. Зеленко цю "шептану пропаганду" вирахував чи чим він її виміряв, щоб слідом за таким же "достатнім аргументуванням" і "точнішою аналізою" Ю. Клинового робити закид І. Дікурові, що він став послом тільки за допомогою комуністів? Відколи така саме "шептана" аргументація стала джерелом для доброї публіцистики, не кажу вже для науки?..

Далі мій шановний опонент пише:

"Вони (комуністи — П. В.) напевно припускали, що з бігом часу Дікур піде тим самим антикомуністичним шляхом, яким так відважно ходив Глинка (що Дікур, очевидно і зробив); але вони знали, що відповідний процес забере чимало часу".

Прошу читачів звернути увагу на ці слова: "Дікур... піде антикомуністичним шляхом..." Логічно треба думати, що в час виборів він цим (антикомуністичним) шляхом не йшов. Отже: ішов комуністичним?.. Вибачте, панове опоненти, але я й далі вважаю це безпідставним наклепом. Не гнівайтесь за вираз "наклепом", бож доказів ви на це не подаєте ніяких. Принаймні я їх у Ваших статтях не вчитав.

Поруч з цим я не можу знайти й причини, якою б можна пояснити такі безпідставні закиди Ів. Дікурові. Не хотілося б мені витягувати сюди міжцерковну боротьбу, але іншої причини як та, що Ів. Дікур православний і вихованець інституту ім. акад. М. Грушевського (тепер св. Івана) я додуматись не можу. Не можу. А цей інститут був і є під опікою Української православної церкви в Канаді, до якої і я вже десять літ належу. Отже, панове опоненти, це мені... не подобається і болить. Тому я й не міг стриматись, щоб не з'ясувати цієї справи.

Хіба припускати, що це просто описка. То чого ж вона уже аж у двох авторів "Сучасної України"?

К. Зеленко обвинувачує мене у "зайвій емоційності" і в "недбалій поверховості", тому він ще орудує і статистичними даними з виборів у Вегревільській окрузі. Не перевіряю їх, бо то забрало б чимало часу. Вірю, що вони правдиві. Проаналізуймо ж ці дані й подивимось, чи вони справді "добре аргументують" залежність виборів Ів. Дікура від комуністичних голосів:

Вибори 1949 р. Вибори 1953 р.

Дікур (ліберал)	8859 голосів	8023 гол.
Глинка (Соц.-кред.)	7128 голосів	6709 гол.
Марікл (комуніст)		2346 гол.

Як бачимо, Дікур у виборах 1949 р. здобув на 1731 голос більше від Глинки. І це тому, запевняє К. Зеленко, що комуністи пустили "шептану пропаганду" проти Глинки і за Дікура і, — щоб ця пропаганда мала змогу перетворитись на виборчі бюлетені, — свідомо не виставили свого кандидата

та, щоб їх членство і поплентачі подали голоси за Дікура.

На перший погляд ніби ці числа якось підтверджують цю справді безпідставну “шептану” (а тепер уже й писану) пропаганду. Але звернімо увагу на дані виборів 1953 р. Тут уже комуністи виставили і свого власного кандидата, за якого були зобов'язані голосувати комуністи і їх поплентачі. І очевидно вони за нього голосували, бо Франк Марікл здобув аж 2346 голосів, які, за твердженням і Ю. Клинового і К. Зеленка, у виборах 1949 року були віддані Дікурові. А все ж таки Дікур і тепер переміг Глинку більшістю 1314 голосів!

Як тобі, читачу, подобається така не “недбало поверхова” і без “зайвої емоційності” подана “наукова і добра аргументація”, щоб переконати тебе в тім, що Дікура в парламент Канади пропхали такі комуністи?

Лише цих двох порівнянь числових даних із статті К. Зеленка цілком досить, щоб припинити дальшу дискусію.

Але звернемо увагу на ще один момент: у виборах 1953 р. загально було подано на 1091 голос більше, ніж у виборах 1949 року. Я думаю, що будемо дуже близько до істини, коли припустимо, що це саме й були голоси комуністів і їх найближчих поплентачів, які у виборах 1949 р. не голосували, бо не було комуністичного кандидата, а вони за порядного українця, яким безперечно був і є Ів. Дікур, голосувати не могли. Себто: “шептанна пропаганда” комуністів за Дікура є таки невдалою, нічим невинуватною і цілком зайвою для українців вигадкою Ю. Клинового та К. Зеленка.

Звертаємо увагу на ще одне речення в статті К. Зеленка: “В цей час (вибори 1953 р. — П. В.) страх комуністів перед Глинкою виявився в іншій формі”. Хай вибачить п. Зеленко, але ця його “аргументація” виглядає, м'яко кажучи, такою притягнутою за вуха. Сказав він це для того, щоб якось заховати від читачів “Сучасної України” журналістичний “фокус”. Бо як інакше можна назвати факт Дікурової перемоги у випадку, коли комуністи “віддали” свої голоси за нього (1949 році), і у випадку, коли вони віддали свої голоси за свого ж кандидата, Франка Марікла (1953 р.)? Якби він був проаналізував числові висліди голосування, як це зробив я, то це речення йому самому видалося б цілком зайвим, бо воно таки нічого не пояснює.

Я не хочу обвинувачувати Ю. Клинового і К. Зеленка, що вони свідомо пішли на шлях обвинувачень бідної “православної невістки” в одержанні допомоги від комуністів чи хоч у поведінці, яка сприяє їх праці, але так воно, на жаль, виходить. І хто з нас, некатоліків, у ролі цієї “православної невістки” ще не був?

Я хотів би додати ще кілька слів про тактику комуністів у боротьбі з національним українським табором. Ця тактика давно відома: спровокувати внутрішню боротьбу, взаємоочорнення чесних українців, братню ненависть. Така тактика їх в Україні, така ж і в Канаді: і там, і тут вона походить з Москви. Мені здається, що ця провокація у випадку з Дікуром і Глинкою їм цілком удалася: до-

казом цього є й статті Ю. Клинового та К. Зеленка, у яких через майже десять літ по тих виборах, — уже по відході від політичної діяльності (через хворобу) заслуженого посла Ів. Дікура і по смерті не менш доброго й заслуженого посла А. Глинки, — обвинувачується одного з них у перемозі за допомогою комуністів.

Передова стаття комуністичного “Українського Життя” (Торонто, 23 червня, 1949 р.) на передодні виборів, які відбулися 27 червня 1949 р., закінчувалася гаслом-вказівкою всім комуністам: “Ворога ворогом бити!” Комуністи її прочитали добре. Чи добре її прочитали мої шановні колеги, Ю. Клиновий та К. Зеленко? Думаю, що ні, бо вони не вчитали там основної директиви комуністам Канади: станьмо покищо збоку, хай вони самі себе б'ють...

І ми б'ємось і досі. Навіть і я трачу час і місце на оборону одного з провідних членів нашого національного табору. А кому ж це потрібно?

На цьому моя участь у цій дискусії і кінчається.

Мені ще закинено, що я не визнаюся у програмах канадських партій, мовляв, партія Соціального Кредиту дуже права. Це не до теми, то я не хотів би про це сперечатись. Скажу тільки, що негативне ставлення до жидів ще не дає мені підстави зараховувати когось до реакційного табору.

Згоден з К. Зеленком, що для європейця канадські партії та їх програми, а особливо симпатії виборців — “справжній парадокс”. Але тут ще не можна забувати й канадської системи виборів: голосуємо ж не за партією, а за певну людину. Тому то добір кандидатів у канадських виборах дуже важить. Навряд, чи хто сумнівається, що в цього-річних виборах лідер прогресивних консерватів, Дж. Діфенбейкер, важив чи не більше, ніж уся його партія.

Цікаве й таке: лідер соціалістів (CіCіeФ) п. Колдвел у лютому 1957 року на зустрічі з редакторами етнічної преси в Оттаві висловився: “Ми соціалісти, але будемо свою програму не на Марксовому вченні, а на Євангелії”. А чому б і таким соціалістам не мати місця під сонцем? Принаймні мене вони жахають менше, ніж соціалісти-марксисти.

П. Волиняк

ЛІТЕРАТУРНА НОВИНКА

Вийшла з друку й поступила в продаж книга

І. Багряного
БУЙНИЙ ВІТЕР

роман

частина перша “Марусі Богуславки”
423 сторінки більшого формату.

Замовляти й набувати книгу можна
в усіх представництвах та кольпортерів
“Українських Вістей”

Ціна одного примірника: в США й Канаді — 3,5 дол., в Англії — 23 ш., в Австралії — 23 ш., в Аргентині — 55 пезів, у Франції — 1.100 фр. фр., у Бельгії — 120 б. фр., у Бразилії — 200 круз.

Усі, хто вніс попередню передплату, одержать книгу за ту ціну, яку вони внесли.

З ЙОГО ІМЕНЕМ НА УСТАХ І В СЕРЦІ...

(Продовження із сторінки 1-ої)

того, що саме потреба протестувати свідчить, що ми ще далеко не все зробили.

Тільки один голос у цій кампанії прозвучав на правильній ноті. Це голос Ів. Багряного у його статті "Борг" ("Українські Вісті", 23. 3. 1958 р.) Ів. Багряний ставить питання про потребу створення високої якості літературних і взагалі мистецьких творів, а також і фільмів, у яких була б висвітлена постать Симона Петлюри та його доби. Наші вороги це вже давно зробили із значно меншими особами, ніж Симон Петлюра.

Він пише:

"... Але само собою напрошується питання: чи самого обурення досить? А що, мовляв, ви всі зробили для того, щоб звеличити ту добу та її діячів, і Петлюру, і то звеличити на весь світ так, щоб потім ніякий пігмей, і всі вони на купу складені, не змогли того затьмарити й заляпати брудом?"

...І ось у цьому наш великий, несплачений борг перед історією, перед нашим народом і перед Симоном Петлюрою. Ми мусимо перетяти радикально шлях ворожій пропаганді та аспіраціям. Не големи протестами, а належним, у мистецтво втіленим удокументуванням і звеличенням наших великих людей. І цілої великої тієї доби".

Між іншим, наші мистці, а зокрема літератори, не дуже такими темами цікавляться, а інколи просто не розуміють ваги цього завдання. Кілька років тому я просив одного з наших поетів написати вірша про Петлюру. Він здивовано подивився на мене й запитав:

— А чого це вам заманулось робити таке замовлення?

Звичайно, у мене відпала охота на дальші розмови на цю тему...

Хотів би навести приклад, як це розуміли старші письменники. Хто, наприклад, не знає оцього уривка з "Попелу імперій" Юрія Клена:

І в хаосі страшнім переполоху,
неначе виточений з чавуна,
спокійний, не схильований ні трохи,
в квадратній рамі темного вікна,
до метушні байдужий і до грому,
вдивляючись у той вогненний дощ,
стояв, на лікоть спершись нерухомо,

свідомий сил і переваги — вождь.

(Ю. Клен, Твори, т. 2, стор. 58)

Колись, читаючи цей уривок з рукопису, Ю. Клен пояснював мені його: він сам бачив Симона Петлюру саме отак у вагоні в час відступу наших військ, у час сильної атаки росіян і загальної паніки відступу. Тоді Петлюра полонив уяву поета і через пару десятків років він присвятив йому цілий розділ поеми. Шкода, що редактори видання не дали до цього місця відповідні примітки*).

Юрій Клен не раз говорив про потребу великих мистецьких творів на теми нашої визвольної боротьби та її провідників. І поки на це не спроможемося, то протестувати нам доведеться до безконечности. І все безрезультатно.

А такі твори у нас появляються аж тоді, як святе ім'я Симона Петлюри буде не тільки на наших устах, але й у серці.

П. Волиняк

*) Між іншим, Юрій Клен тоді ж казав мені, що викине з поеми імена інших політичних діячів, "щоб образ Петлюри не загубився між ними", бо "коли багато вождів, то значить нема жодного". Це він і зробив, викресливши в останній редакції ім'я полк. А. Мельника, за що тепер цілком безпідставно нападають на родину Ю. Клена (д-р М. Антонович у "Новому Шляху" від 28 жовтня 1957 р. і від 10 березня 1958 р.), обвинувачуючи її у "фальшуванні текстів" покійного поета.

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу „Нових Днів”.

DARC

PHOTO
SALON

DARC

PHOTO
SALON

DARC

PHOTO
SALON

Д
А
Р
К

Модерне фотографічне студіо в Чікаго, славне мистецтвом між своїми й чужими.

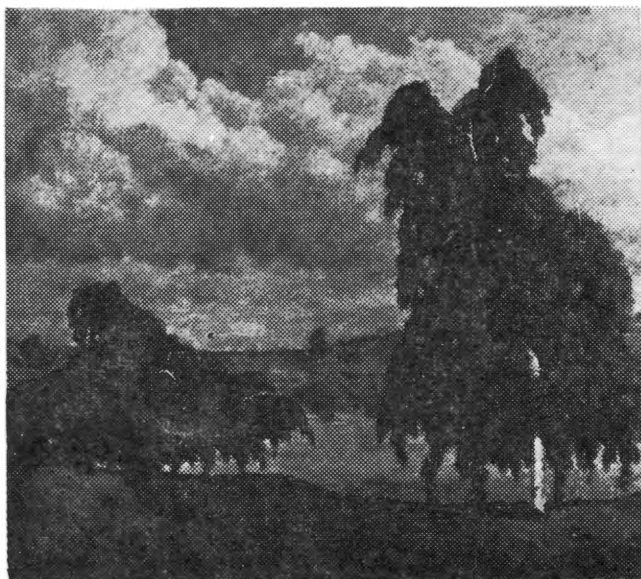
2059 W. CHICAGO AVE.

CHICAGO, ILL.

NAymarket 1-2254

ПАВЛО МЕЛАЩЕНКО

Народився Павло Мелашенко 1912 р. в Україні, в м. Прилука, в родині робітника, за фахом маляр-альфрейника. Із самого малку допомагав батькові розмальовувати чужі покої, щиро полюбив веселу гру кольорів і ще тоді серйозно надумав стати справжнім артистом-малярем, а що в Прилуці не було художнього технікуму, то мусів, по закінченні семилітки, вступити до педагогічного. 1932 р. закінчив Прилуцький педагогічний технікум і вступив до Київського художнього інституту на малярський факультет, відділ монументального малярства. Деканом факультету тоді був відомий маляр, проф. Михайло Бойчук, що провадив саме відділ монументального малярства. Крім М. Бойчука, на цьому відділі викладали і його асистенти — В. Седляр і проф. Ів. Падалка, що пізніше, під час “єжовщини”, всі троє розстріляні за український національний формалізм. Відділ станкового малярства очолював тоді теж усім відомий і всіма люблений проф. Федір Кричевський, пейзажист, жанрист і портретист, якого так само знищили емгебісти після другої світової війни.

Павло Мелашенко: “Дві берези”
(Виставка УСОМ, 1957 р.)

Тут слід відзначити, що на початку 40-х років Раднарком України надумав був створити, власне, відновити, створену ще за часів Української Центральної Ради 1917 р., Українську Державну Академію Мистецтв, а для цього злив докули Харківський, Одеський та Київський художні інститути. Академія ця проіснувала щось зовсім мало, бо незабаром із Москви прибула до Києва спеціальна екзаменаційно-апробаційна комісія в складі Бродського, Йогансена та Герасімова, і той новотвір “української влади” без жалю зліквідувала. Характеристично, що московська комісія довго ходила по всіх (архітектурному, скульптурному і малярському) факультетах Української Академії, перевіряла всіх студентів та їхні праці, приємно по-сміхалася, а зрештою зробила свій невідкличний

висновок: “Залишити в Києві Художній Інститут, а в Харкові та Одесі — замість інститутів, що віддавна там існували, відкрити художні технікуми”, і так воно й сталося.

Павло Мелашенко: “Портрет дівчини”
(Виставка УСОМ, 1957 р.)

1937 р., закінчивши успішно Київський художній інститут, П. Мелашенко, через обтяженість родиною і через тяжке матеріальне становище, залишив Київ і виїхав у Сумську область, де в одній із середніх шкіл до самої війни викладав малювання і креслення. Звичайно, кожную вільну хвилину віддавав улюбленому фахові і намалював за той час багато пейзажів і цікавих портретів, що їх купляли всі з великою охотою.

Під час війни, потрапивши до Німеччини, важко працював на фабриці і не мав змоги відірвати вільної хвилини для малярської творчості. Відразу ж по капітуляції виїхав до Бельгії, і хоч працював там у копальні, але у вільний час намалював чимало непоганих портретів своїх нових знайомих і бельгійських краєвидів. Переїжджаючи до Канади, весь свій мистецький доробок за безцінь розпродав бельгійцям.

У Канаді П. Мелашенко, через незвичайну скромність, мало кому відомий як маляр, бо він таки і не дуже горнувся до місцевих українських малярів, і тільки наприкінці минулого року дав три свої картини на виставку, що її влаштувала була в

Торонті Українська Спілка Образотворчих Мистців Канади (УСОМ). Це були: "Портрет дівчини", що тут поданий, і два краєвиди — "Дві береги" та "Останній сніг". Годиться зауважити, що відвідувачі цієї виставки найбільше простоювали саме перед картинами П. Мелашенка, уважно їх розглядаючи, а колеги-мистці оцінювали їх як твори "академічні". Щождо фахової критики, то вона визнала: "Павло Мелашенко не тільки талановитий мистець, він дозрілий майстер, що вміє висловити себе в картині свідомо на рівному поземі в кожному сантиметрі її площі. В його картинах немає випадково добрих місць, культурний майстер із доброю школою, що може захищати українське ім'я і на найкращих українських виставках" (Б. Стебельський, "Виставка УСОМ", "ГУ" ч. 4(453), 18. I. 58).

Незважаючи на те, що П. Мелашенко вчився в формаліста М. Бойчука, творчість його цілком реалістична, звичайно, не в розумінні сов. "соціалістичного реалізму", а в розумінні школи старих українських майстрів-реалістів (Пимоненка, Васильківського та інших). Тепер П. Мелашенко працює над великим жанровим полотном з історичною тематикою, взятою з часів нашої визвольної боротьби, і над жіночим портретом. Ці і, можливо, ще й інші свої твори має намір виставити восени цього року на майбутній черговій виставці УСОМ. Усі, хто бачив виставлені минулого року Мелашенкові картини, нетерпляче чекають, щоб побачити ще й нові, і певні, що це буде крок вперед у його творчості.

П. Степ.

ОТ І СОТЕ ЧИСЛО НАШОГО ЖУРНАЛУ...

Мабуть, мені належить, висловлюючись магістерським "штилем", з мого "високого титулу" редактора і видавця привітати наших співробітників і читачів з чималою перемогою: ми видали соте число "Нових Днів"! Знаєте, це вже не так і мало, бо сто чисел це — 3 600 сторінок друку великого формату, це — сотні фот і репродукцій з України й еміграції, це — сотні авторів, це — тисячі творів, переважно нових чи передруків з України, які є також новими і відображають життя сьогоднішньої України, яку ми всі любимо і для якої тут працюємо.

І я ще раз підкреслюю, що це все зробив зовсім не я, а наші співробітники й читачі: я лиш це все збирав і укладав, може, й не завжди добре, на свої місця. І сьогодні я безмежно вдячний нашим співробітникам і читачам, що вони довірили мені цю справді почесну роботу. Хтось з наших ворогів немудрих скаже: "Волиняк говорить неправду, ніхто йому нічого не доручав, він сам те все робить, як йому заманеться". Ні, не так: якби мені співробітники й читачі не вірили, то я їх просто не мав би. А що ж я зробив би сам?..

Коли я сьогодні роблю підсумок за сто чисел, то приходжу до висновку, що нема на еміграції жодного більш-менш визначного письменника, твори якого не були б на сторінках нашого журналу. Виняток тут становлять лиш Є. Маланюк та В. Барка, яких я до розбудови журналу також

запрошував. А це також наш спільний осяг.

Чи варто і чи можна виділяти когось з наших авторів? На вагу їх вкладу в розбудову журналу не покладеш, але пригадаємо все таки, що такі особи, як Юрій Шерех, Іван Розгін, Степан Риндик та інші у деяких роках друкували в журналі по 8-10 статей чи оповідань протягом року.

Важко також вирізнити когось з тих, що спричинились найбільше в поширенні журналу: у журналі згадувались їх імена. Сьогодні я не можу їх всіх перелічити. Та читачам відомо, що Микола Дербуш з Міннеаполісу чи Данило Завертайло з Чикаго зробили в цій ділянці, може, більше від інших. Але чи це знецінює вклад інших будівників журналу? Не всі і не всюди можуть зробити однаково, але ми маємо дуже багато тих, які долею журналу цікавляться і роблять усе можливе, щоб його втримати.

Для прикладу можна б навести хоч би факт, що кілька наших читачів (моїх сусідів) роками цілими помагають мені розсилати журнал. З них згадаю М. Галку, С. Глушка, Ф. Бойка, П. Шанду, В. Жураківського: без їх сталої допомоги дуже важко було б забезпечитичасний вихід журналу.

Чи варто сьогодні згадувати тих, які стало поборювали наш журнал? Знову: чи їх удасться перелічити всіх? Почали атаку комуністи. В "Українському Житті" (Торонто) журнал стрінули кпинами: "Волиняк — баняк" і всякі інші "поєми" подібного зразка друкувались у цій газеті з числа в число. Найбільше їх дратувало слово "універсальний" у підзаголовку: "Якийсь еміграційний Волиняк-баняк видаватиме універсальний журнал! Ха-ха-ха, хі-хі-хі!" Скоро їм заціпило і вже не хі-хі-хікали, а лаялись виразніш.

У комуністичному "Громадському Голосі" (Нью Йорк) та в "Східняку" (додатку до "Нового Русского Слова") нас атакував наш же колишній співробітник Ю. Косач. Тут атаки велись з іншого боку: найбільше обурення викликала наша лінія показу зросту української сили та відвоювання належних позицій в СРСР. Заціпило й цим, бо журнал таки регулярно виходив роками.

Рівнобіжно до цих нападів, сипались стріли і пророцтва "скоропостижної смерті" журналу з табору "націоналістів" і "страшно великих християн". Про цих я вже й згадувати не хочу: Бог з ними. Я все кажу: сонця багато і його вистачить усім... Принаймні мені.

Якби "Нові Дні" належали якійсь партії, церкві чи хоч якійсь з подібних установ, то поява сотого числа розписувалася б на всі лади, кричалося б про врятування якщо не нації, то хоч еміграції, збиралися б усякі "залізні" (і дерев'яні також!) фонди і т. д. Та хоч я часто кажу: горе безпартійному видавцеві, та сьогодні я скажу, що й велике щастя бути безпартійним і безпарafiaльним видавцем: це дає змогу називати речі власними іменами, це дає волю думки і вислову цієї думки. Без того всяке видання є не тільки зайве, а навіть шкідливе, бо воно даремно з'їдає національні кошти і обдурює читачів. Знаю, що за ці слова мене будуть знову лаяти, але я вже привик до того: лайте собі на здоров'ячко і на своє задоволення, а нам — "своє робить, робить..."

Ще раз: дякую всім співробітникам і читачам за довіру і за допомогу: як і перше, так і соте число зроблене вашими зусиллями.

Ну, а якби наші читачі з нагоди появи сотого числа кинули на журнал не комуністичним, федералістичним, "націоналістичним" чи "страшно християнським" камінем, а новим передплатником, то то був би ще один доказ їх активної участі в утримуванні журналу. А утримувати його винятково важко.

Та якщо то буде: розміняємо, поки що, другу сотню!

П. Волиняк

ЕСТРАДНИЙ ВЕЧІР

"Розгром "Розгрому" — так звався веселий вечір, який улаштувала новостворена театральна група "Рампа", яку очолює Р. Василенко.

Вечір відбувся в одній із залей катедри св. Володимира в Торонті. У програмі були скетчі, художнє читання, співи, музика тощо.

З цікавіших скетчів треба згадати "Галичанський і Східняченко" у виконанні Р. Василенка та К. Савицького: обидва артисти виконали свої ролі добре, текст (автор його — Р. Василенко) був дотепний і вся зала раз-у-раз вибухала веселим сміхом.

Слабіш були виконані інші скетчі, через недостатні кваліфікації виконавців (переважно здібні, але з малим досвідом аматори). Хіба ще варто б згадати "Поет і пекар" у виконанні В. Довганюка та П. Михайлова, хоч останній був дуже зв'язаний у рухах, а особливо у слові, а В. Довганюк трохи зловживав рухами.

Не блискуче також була виконана і добре задумана сатира на злободенну тему — "Розгром "Розгрому", за якою і названо весь вечір. У сатири висміяно оглядання наших артистів на партійні вказівки, узалежнення мистецтва від назверх не-

видимих "злих духів" загумінкової політики, яка на еміграції раз-у-раз стає на перешкоді до розвитку мистецтва й культури взагалі. Найслабше вийшов фінал сатири. Все таки й ця річ викликала цілі сальви сміху в залі, особливо сатиричний монолог, у якому висміяно канадських еміграційних промовців. Виконував цю роль В. Якубович і — треба признати! — виконав її справді майстерно. З інших виконавців у цій сатири взяли участь Л. Дмитрюк (молода й надійна аматорка), К. Савицький, В. Бернгард, П. Бойчук, П. Михайлів, О. Зверховський та М. Ткаченко.

В. Василенко добре, з відчуттям міри та з доброю дикцією, прочитала ліричну поезію М. Ситника "Журавлі", Р. Василенко прочитав не дуже вдалу (якось "безпредметна" та ще й із невиразною кінцівкою) гумореску С. Ломачки "Любов до ближнього" та дуже добру, і добре сприйняту публікою гумореску Р. Личаківського "Амбасадор, що став злодієм". Разом Р. та В. Василенки прочитали "Самсона" Л. Українки. Вся зала не ворухнулася, слухаючи цей твір, який більшість слухачів навряд чи й читала взагалі.

Іраїда Черняк виконала чотири пісні: "Щастя" Бобикевича, "Фіялки" білоруського композитора Лукаса, "Серенаду" Бекерена та "Ой ненько, ненько, зацвіло серденько". Приємного тембру сопран та добра інтерпретація творів, а також маловідомі чи й зовсім невідомі торонтонській публіці твори забезпечили повний успіх нашої співачки.

Інструментальна музика була заступлена виконанням Т. Прушинської. Піаністка виконала "Фантазію до-мінор" Баха, "Вальс мі-мінор" Шопена, "Етюд" оп. 8, ч. 8" В. Косенка та "Шосту рапсодію" Ліста. Як і завжди, слухачі прийняли Т. Прушинську дуже тепло, найбільшого успіху піаністка здобула виконанням "Шостої рапсодії" Ліста.

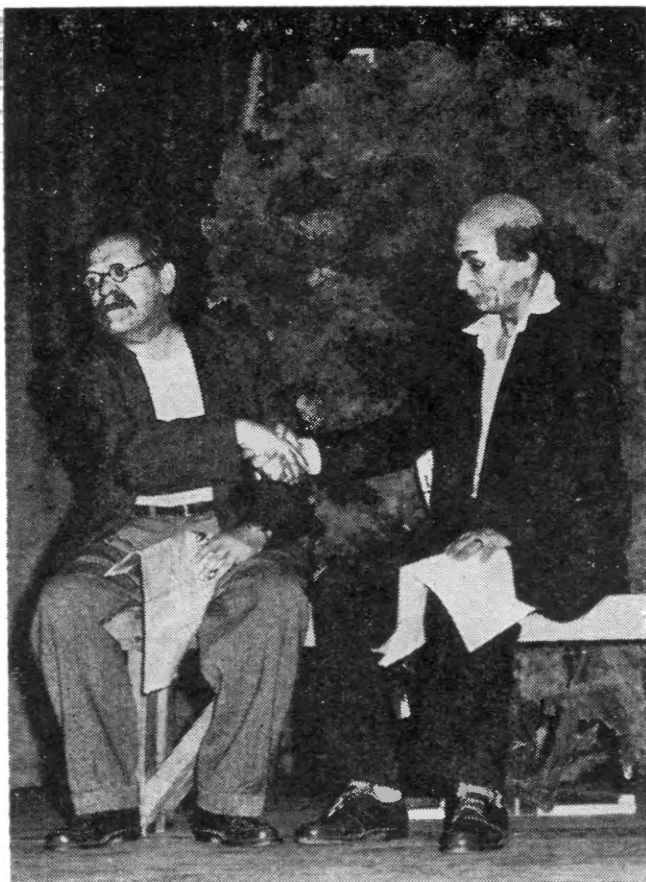
Тепер ще пару слів про конференське. На цю важку і складну роль в Канаді, здається, нема

"Розгром "Розгрому". Зліва направо: В. Бернгардт, В. Якубович, К. Савицький, Л. Дмитрюк, Б. Михайлів, П. Бойчук.

жодного кандидата поза В. Якубовичем, але широко сказавши, В. Якубович також дуже “кволий” конференсьє. Особливо для такого вечора. У нього вистачило сили й темпераменту лиш на два виступи, а далі він уже був без гумору, відчувалася втома, було й пара “спотикань” у текстах. Тексти він мав переважно добрі, хоч були анекдоти і з “довгими сивими бородами”.

Загальне враження? Як на нормальні умови, скажемо, порівнюючи з так званими естрадними концертами в добрих театрах в Україні, цей концерт був би дуже аматорський. Як на наші ж умови, то публіка мала не поганий веселий вечір, на якому можна було і посміятись, і дечого навчитися.

Діалог “Східняченко і Галичанський”:
К. Савицький — Галичанський (зліва),
Р. Василенко — Східняченко.

Фото: П. Шкурка

Дуже добре, що Р. Василенко включив у програму (поруч з гумором і сатирою) й поважні твори, особливо твори Рильського та Л. Українки, а також і інструментальні. Абсолютно бракувало танців, які можна було ввести за рахунок скетчів, яких було аж через міру.

Р. Василенко ще раз виявив свою винахідливість та організаторські здібності, а також і вміння навіть із початкуючими аматорами зробити пристойний вечір.

П. Волиняк

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

(Продовження з 2-ої сторінки обкладинки)

дійсності. Ми розуміємо, рецензентам байдуже до нарад і ухвал української групи Інституту щодо поліпшення мови видань. Для них досить того, що неодноразові рецензії не внесли істотних змін, хоч, безперечно, видавнича продукція Української Редакції Інституту уже частково поліпшилась.

За нормальних умов така гостра критика по кількох разів заувагах рецензентів була б слушна й оправдана, але ми гадаємо, що Ви, пане редакторе, добре знаєте конкретну еміграційну дійсність. Треба думати, що Ви знаєте також і про недостачу висококваліфікованих мовознавців у Німеччині. А коли так, то нащо таке твердження: “не ви ж нам платите”? Українська частина науковців Інституту — не заробітчани. Про це вже не раз ішла мова при різних нагодах, і Вам, пане Редакторе, напевно все це відомо. Справа, звичайно, не в тому, хто кому платить, а в тому, хочемо повторити ще раз, які є можливості для поліпшення видань.

І. Бакало

Дорогий Іване Івановичу!

Як бачите, видрукував Вашого листа без змін і без скорочень.

Хочу спростувати лиш: я не писав, що “узскакують” та “позаяк” і “позакак” вживалися на сторінках видань Інституту. Я тільки цими словами, які колись висміяв покійний Остап Вишня, хотів показати, що мова видання мусить бути цілком поправна.

Цікаво, якби Ви поставили до цієї справи, коли б Ви спробували замовляти рецензії, і почули б, від рецензента: “Чи варто їх писати? Однак у нас з рецензіями ніхто не рахується...”

Я мусів зробити так, щоб з рецензіями рахувались хоч у якійсь мірі, бо їх просто не буде в нас скоро. Саме це, а не зла воля, як Ви думаєте, було причиною мого додатку до рецензії.

Дуже мені приємно, що Видавнича Колегія Наукової Ради Інституту і Ви особисто намагаєтесь цей недолік виправити — це саме те, чого домагався і рецензент, і я.

З щирою повагою до Вас

П. Волиняк

Вш. п. А. Ільків, Торонто. Звичайно, що Вашого листа не видрукую, бо він погано написаний: багато там брудних натяків усяких. Звичайно, можете його друкувати в кожній газеті, яка тільки захоче його видрукувати. Найлегше це вдасться зробити в “Гомоні України” чи в “Новому Шляху”.

Ті слова, між іншим, Вас не стосувались. Це одне. А друге: все, що видрукуване в газеті, в журналі, в книжці чи показане на сцені перестає бути приватною справою, а тому критикувати те все завжди, всюди і всім у всі часи людської історії (крім доби Гітлера і Сталіна та ще одного з наших їх наслідувачів!) було вільно.

У словнику звичайно є слова “вчасний” і “вчасно”. Але треба їх правильно вживати: “вчасно”,

значить “саме в час”, а не “передчасно”, як у “Примарах” було вжито.

Є в словниках і провінціалізма, але треба знати, де їх вільно вжити.

Пригадуєте собі статтю Р. Личаківського про творчість Віри Вовк? Її ж написав галичанин. Це Ви добре знаєте. А другий галичанин (п. М. Мох) у католицькому місячнику “Світло” боронив В. Вовк. Він також триумфально писав, що в словнику Голоскевича є слово “сердешний”. Отже: В. Вовк мову знає, а Р. Личаківський темний і зловбий тип...

Прочитав я ту статтю та й кажу Личаківському:

— Хоч М. Мох є один з найближчих моїх приятелів, а все таки поясніть йому, що таке словник, як з нього користати і для кого він складений.

— Прошу вибачити, — відповів мені Р. Л-ий.

— Хоч Мох і найближчий ваш приятель, але я таки не вважаю за можливе сперечатися з людиною, яка не розуміє різниці між “сердешний” та “сердечний”.

І я замовк, бо при цьому нагадав свою мудру бабусю, яка колись, ще в короткоштанну епоху, як було вилізу на грушу і впаду з неї, дмухала на забите місце і примовляла:

— Ах ти ж моє сердешненьке! Забилося? Отож знай, паскуднику, куди тобі можна лізти, а куди ні!

І я з того часу це й знаю...

Ол. Петришин у “Новому Шляху” (Вінніпег, 2. 5. 1958 р.) оприлюднив свого “Відкритого листа” до мене, у зв’язку із критичними заувагами до д-ра С. Розсохи (“Нові Дні”, ч. 99).

Він там мене повчає, що концерт Капелі бандуристів був присвячений не Шевченкові, а ювілеєві п. А. Штефана.

На цю тему там же пише й д-р С. Розсоха.

Відповідаю обом:

п. Петришин, я в Торонті, а Ви у Форт Вілліамі, отже, я трошки краще знаю цю справу. Перш за все концерт той улаштував не С. Розсоха, як Ви пишете, а товариство сприяння Капелі бандуристів, у якому С. Розсоха є тільки секретарем (голова п. Запаринюк). Отже: С. Розсоха використав загальноукраїнську організацію для вузьких цілей.

Що той Тризуб складається з кусків, а не як нормально, і з ножа, то видно з фота в журналі. То чого ж Ви за правду гніваєтесь?

Партійна відзнака можлива, але навіть на ювілеї п. А. Штефана краще було вжити Державного Тризуба, а не партійного, бо це звужує свято.

По всьому континенті ці концерти капелі були присвячені Т. Шевченкові, а в Торонті п. п. А. Штефанові і С. Розсоці. Я вважаю це за нетакт. Ви можете думати навпаки. І я Вас за це не обзиваю ворогами народу.

Що православна громада залю безплатно для Капелі пропонувала, то про це, пане Розсоха, запитайте хочби у Вашого голови — п. Запаринюка. Та це Ви й самі добре знаєте.

Ви, звичайно, можете думати, казати й писати, що у Волиняка гидкий ніс, жаб’ячі очі, а в голові бракує бодай чотирьох клепок. І я за це ніяк не гніватимусь: ви обидва маєте право на волю сло-

ва і... на право помилятися. А коли ви робите брудні політичні натяки, то ви безстидники й безсоромники.

І так скаже кожен, хто не втратив людської гідності.

РЕЦЕНЗІЇ

Науковий Збірник УВУ, Ювілейне видання, том VI, Мюнхен, 1956 — 1957, ст. 362.

Українська наука на еміграції не має багато можливостей розвиватися задовільно. Чужинецькі науково-дослідні осередки зацікавлені, як правило, в розробці проблематики, яка нічого спільного з Україною не має. Свої ж осередки, перебуваючи під керівництвом осіб, захоплених тільки й виключно якоюсь своєю власною ідеєю, проводять роботу в дуже вузькому діапазоні. Наша еміграційна публіка попала зараз вже майже повністю в полон матеріялістичного світосприймання “нових континентів”, а тому вона й перестала бути консументом наукової літератури. Такі наші нечисленні видання як “Аннали” УВАН, “Просідінги” НТШ чи англomовна Енциклопедія Українознавства розраховані в основному на чужинецького читача. Для вчених, які хотіли б поділитись результатами своїх досліджень із українським читачем залишаються насправді лише загальні, популярні журнали, ненаукового характеру, редактори яких, залежні від фінансової підтримки читачів пересічного рівня, ставлять вимогу співробітникам, у тому й науковцям “всезрозумілості” надісланих матеріалів, що, ясно, ніяк не сприяє науковій розробці проблематики. Коли взяти під увагу, що в останніх роках появляється в нас дедалі більше псевдонаукових, примітивних “розвідок” (Д. Донцов, Р. Млиновецький (він же Бжеський), І. Кордюк, Сидор-Чарториський та інші), тоді кожному справді солідну публікацію треба вітати.

Черговий “Науковий Збірник УВУ” робить наскрізь приємне враження. Прізвища таких авторів як О. Оглоблин, Н. Полонська-Василенко, М. Міллер, А. Коцевалов, Д. Чижевський, Ю. Бойко гарантують високоякісність матеріалу. У Збірнику вміщено праці 25 співробітників УВУ, і деякі з них безумовно заслуговують на увагу. Непогано заступлені в Збірнику праці з літературознавства. Так Ю. Бойко показує І. Франка як дослідника Шевченкової творчості; він пригадує, що Франко був один з небагатьох, які інколи критично ставились до Шевченка, наприклад, Франко бачив у деяких Шевченкових творах прояви фанатизму та антиісторизм. Проте пізніше Франко дедалі більше починає цінити Шевченка, зокрема його широку перспективу, захоплюється вогненністю Шевченкового слова. Водночас підхід Франка до Шевченкової творчості позначає завжди: документальність, обережність та об’єктивний критицизм, себто принципи, які не часто знаходять застосування в більшості праць про Шевченка.

Шевченкові присвячена і соціопсихологічна аналіза його “Москалевої криниці” В. Янова. Янів проводить тут свою аналізу в тій самій манері, яку він застосовував і в інших своїх працях¹⁾, себто він досліджує вплив р е с е н т и м е н т і в Шевченка на

його творчість. Не дивлячись на те, що стаття Янова розглядає іншу проблему, ніж стаття О. Кульчицького (Геопсихічний аспект в характерології української людини) — обидві статті пов'язані спільним психологічним підходом до оцінки явищ.

У праці Кульчицького помітний великий вплив поглядів німецького філософа Карла Ясперса, а також американського дослідника Клякгона, на якого автор чомусь не посилається. Р. Смаль-Стоцький дає цікаві деталі до біографії про Софрона Витвицького (1819 - 1879), письменника старої, етнографічної галицької школи, який послуговався ціле своє життя ще латинською транскрипцією.

Дуже цінними є статті з історії України, як от Н. Полонської-Василенко ("До історії першої ново-російської губернії" 1764 - 1774)²), О. Оглобина (Списки "Історії Русов")³), а далі особливо цікаві роботи, присвячені ранньому періоду історії України. Так М. Міллер подає призабуті або неопубліковані більшовиками деталі Дніпрельстанівської археологічної експедиції (1927 - 1932), а тим самим зупиняється над проблематикою населення України доби палеоліту та неоліту. У статті находимо теж бібліографію цікавіших матеріалів з цієї ділянки, опублікованих до війни, і вже по війні. Особливо багато зроблено в Україні в цій ділянці в самих останніх роках, і шкода, що Міллер не згадує про такі монументальні праці як П. І. Борисківського (Палеолит Украины, видання Академії Наук ССРСР, Матер. и Исслед. по Археол. ССРСР, том 40, 1953, ст. 464), С. Н. Бібікова (Поселение Лука Врублевенкая, Советская Археология, XI.), Б. Н. Грекова (Скіфи, вид. А. Н. УРСР, Київ, 1947). Нові дослідження на території Надпоріжжя (1955) змінили погляди вчених про ранніх мешканців України (відкриття Волоського та Василівського некрополів та Чаплинського могильника⁴).

Особливо цінними треба вважати дані Міллера про знайдення на території Надпоріжжя (біля сіл Військове, Стара Огриня) залишків сіл кінця XVII та початку XVIII сторіччя, які були зруйновані, а люди вимордовані московською каральною експедицією Яковлева після Полтавського бою. Опублікування таких результатів розкопок Дніпрельстанівської експедиції ми очевидно даремно шукатимемо в радянських виданнях.

Торкаючись періоду старо-грецьких колоній в Україні, А. Коцевалів на основі грецької літератури та епіграфії вивчає постання та значення назви міста Ольвії над Чорним Морем. Грецькі цитати в статті Коцевалова вражають приємно зокрема в сьогоднішніх часах, коли для наших інтелігентів радянської школи кожна чужомовна цитата, зокрема ж з латинської та грецької мов, не тільки не зрозуміла, а просто "ріже уха", дратує, і в більшості видань наші редактори — поклонники "масової всезрозумілості" просто викреслюють такі цитати навіть у наукових працях. Тому теж вітати треба і статтю Д. Чижевського про античну літературу в Україні. Брак серед нас науковців, які розпоряджали б достатнім знанням античних мов, благодішнє, а інколи й презирливе ставлення ра-

дянських "модерних" кругів до всього, що пов'язане з античністю зумовили те, що комплексна проблема впливів античності в Україні залишається ще й зараз недослідженою.

Ранній історії України присвячена теж праця В. Гришка про свідчення літописів щодо північного чи південного походження Руси. В основному В. Гришко розглядає в своїй праці спір російських учених; це, до речі, прикрий факт, що питання походження Руси розробляли (ще навіть до 1-ої світової війни) і розробляють і зараз здебільша російські вчені, наприклад, Гришко посилається на А. Є. Преснякова, П. Н. Милюкова, Б. Д. Грекова, М. Я. Марра. Українські вчені не приділяли належної уваги питанню походження Руси. Концепції Грушевського чи Костомарова, розроблені давно, не враховують новіших досягнень історії, археології, лінгвістики та етнографії. Гришко є сторонник південного походження Руси, проте його погляди в українській історіографії не нові і не відокремлені. Такі погляди заступають, наприклад, теж такі вчені як Б. Н. Греков, А. І. Треножкін, В. А. Іллінська, а також російські вчені П. Д. Ліберов, М. І. Артамонов. Взагалі ж у радянській науці панує зараз велика розбіжність поглядів щодо постання Руси⁵), а з другої сторони і серед українців на еміграції є такі, що схилиються в бік якщо не повністю північного, то одночасно північного й південного походження Руси⁶). Треба теж відмітити, що навіть офіційна радянська історіографія відмежувалась останнім часом від підтримки т. зв. північного походження Руси і повертає назад до признання зв'язків східних праслов'ян із західними та південними (див. передмову П. Н. Третьякова до перекладу "Словянської Старини" чеського вченого Л. Нідерле, Москва, 1956).

У Збірнику УВУ надруковано декілька цінних мовознавчих студій (О. Горбача, В. Державина, П. Ковалева) та зокрема доволі багато статей з юридично-соціологічної тематики (В. Орельського, Я. Падюха, Л. Ребета, З. Соколюка, В. Стецюка, О. Шульгіна, О. Юрченка). Тут мусимо відмітити, що деякі праці (напр., Ребета, Соколюка) не дуже пов'язані з українською тематикою і можна мати застереження, що їм віддано чимало сторінок "Збірника" тоді, коли нам відомо, що манускрипти багатьох важливих праць відомих українських учених чекають роками черги, щоб могли "дістатись" на сторінки "Збірника". Деяким недоліком згаданих праць є ще й те, що автори надто односторонньо посилаються лише на німецько-мовні джерела, а тим часом ряд фундаментальних праць з адміністративного права належить французьким авторитетам.

У "Збірнику" є ще декілька статей, яких не можна зарахувати ani до історичних, ani філологічних, ani юридичних. Маємо на увазі статті Р. Вієра ("Криза довіря до суспільних наук"), М. Василіва ("Методологія визначення оптимального розміру підприємств харчової промисловості СР-СР") та Г. Ващенко ("Большевицькі перекручення педагогічних ідей заходу в галузі дидактики"). Усі три праці цінні та цікаві, але свідчать про те, що редколегія "Збірника" не застосувала виразної методологічно-тематичної напрямної. У збірнику,

в якому переважають праці з українознавства (історія, мовознавство, література) та з юридичної тематики, така праця як Василюва стоїть відірвано. Ще більше відірваною є тут праця О. Андрушкова з ділянки математики ("Імовірність дійсних і уявних коренів квадратного рівняння"). Треба підкреслити, що праця Андрушкова це власне єдина праця з природознавчої ділянки на весь "Збірник"!

Брак будь-яких інших праць з цієї ділянки вважаємо великим недоліком "Збірника". Тепер, коли наукові дискусії з біології та генетики є в центрі уваги всього наукового світу, коли проблеми геофізики, астрофізики чи космогонії стають проблемами щоденного життя, коли безпропелерні двигуни та атомні реактори вводять у життя принципи вищої аеродинаміки чи ядерної фізики, — тоді треба було і в "Збірнику" обов'язково дати матеріяли з модерних природознавчих, зокрема фізичних та біологічних наук.

І. Мірчук, один із дійсних промоторів УВУ залишив за собою скромно право написати лише вступне слово, в якому подано ескіз діяльності УВУ в післявоєнному періоді, зокрема ж в останніх 1953-1956 рр. Мірчук зупиняється насамперед на участі українських учених в наукових імпрезах в Європі, а також на допомозі, яку подали УВУ німецькі та ватиканські урядові кола.

"Збірник" УВУ є безперечно важливим надбанням української науки за кордонами України. Виявляється, що і в Європі можна ще багато чого зробити для нашої справи і нам доцільно підтримувати зусилля таких відомих осередків, як УВУ, редакцію "Енциклопедії Українознавства" в Сарселі чи видання оо. Василян у Римі, які продовжують традиції української науки в атмосфері тієї Європи, яка є символом культурної і світоглядкової європейськості, а на яку орієнтувались Хви-

льовий, Куліш, наші неоклясики, та інші видатні діячі відродження 20-их років в Україні.

Степан Ю. Процюк

1) До проблеми інстинкту боротьби в творах Шевченка, "Розбудова Держави", Рік IX, 1957, ч. 20, ст. 1 - 6 та ч. 21, ст. 9 - 18.

2) Стаття Н. Полонської-Василенко становить поповнений розділ з її великої роботи *The Settlement of the Southern Ukraine, 1750-1775*, яка вийшла друком в 1955 р. як ч. 14-15 *Анналів УВАН* в США, ст. 350, 22.

3) О. Оглоблин розробив детальніше це питання в передмові та коментарях до "Історії Русів", видання ОЧСУ, Нью Йорк, 1956, ст. 364, XXXI.

4) Див. Д. Я. Телігін, Нові дані про людину кам'яного віку на Україні, "Вісник Академії Наук УРСР", ч. 4, 1957, ст. 51 - 54.

5) Гл. Д. І. Бліфельд: Стан дослідження археологічних пам'яток періоду утворення Київської Русі, "Вісник Акад. Наук УРСР", 1957, ч. 7, ст. 18-26.

6) С. Лесной (С. Парамонів): *История "Руссов" в неизвращенном виде*, Париж, 1953-1955, ст. 544. (Під північним походженням розуміється тут проблема Новгородських і Суздальських ранніх держав, і їх пов'язаності з Київською Руссю, а ніяк зовсім відмінні питання норманістичної і антинорманістичної теорії).

Збірник "В обороні віри". Видання православного Братства при катедрі св. Володимира в Торонті. III частина. Редагує Колегія. Головний редактор В. Іванис. Торонто, 1957. Стор. 154. Ціна 1.00 дол.

Зміст цього охайно виданого збірника такий: Передова Редакційної Колегії, В. І. — "Митро-

ДО ВСІХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Дуже просимо всіх наших передплатників перевірити свою наліпку на адресі. Там позначено по яке число включно у Вас заплачено і Ви завжди можете контролювати, чи Ви винні за журнал чи ні.

Це вже соте число журналу. Отже, як після Вашого прізвища стоїть 95, то Ви вже винні за 5 чисел.

Не чекайте на нагадування, бо їх ніколи і нікому писати — відновіть передплату вчасно.

Як не хочете більше одержувати журналу, то повідомте про це.

Редакція

▲ "Роман Міжгір'я" Івана Ле виданий у Москві (вид. "Сов. писатель", 1957) російською мовою

**amazing
sock
comfort**

Penman's

Patented "2-Sole" Socks

Подвійна підошва, внутрішня сторона забезпечує нозі більший комфорт м'якістю викінчення із тривалої тканини. Не груба і не важка. Радимо вживати Пенмансові шкарпетки з подвійними підошвами. Переконаєтесь у великій перевазі.

полит Іларіон", Архiepіскоп Михаїл — "Православіє і неправославіє", І. Власовський — "Безбожництво та причини його зросту в сучасному світі", Ол. Воронин — "Хрестоносні походи і Православний Схід". Т. Хохітва — "Нищення церков на Україні комуністичною Москвою", Євген Пастернак — "Боротьба за віру на Холмщині", В. І. — "Молитовне поєднання Українських Православних Церков в Канаді і США", "Положення Українських Православних Церков у державах найбільшого скупчення українців", о. протопр. Ф. Кульчинський — "Українська Автокефальна Церква в Бразилії", "Українська Автокефальна Православна Церква в Австралії", о. протопр. Б. Арійчук — "Українська Автокефальна Православна Церква в Аргентині", о. протопр. С. Молчанівський — "Українська Автокефальна Православна Церква у Великій Британії", В. І. — "Відгуки на об'єднання Канадійської й США Церков", В. І. — "Храм св. Симона в Парижі", проф. С. Килимник — "Цінна праця", Зміст 1-го випуску "В обороні віри", Зміст 2-го випуску "В обороні віри".

У статті В. І. "Митрополит Іларіон" автор подає короткий життєпис видатного нашого вченого-лінгвіста, Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона.

Хоч життєпис подано коротко, та все ж читач побачить, яку плідну й корисну працю упродовж багатьох років провадить наш визначний учений і первоієрарх Української Православної Церкви в Канаді, що для нього гасло "Служити народові — це служити Богові" — не саме гасло, а зміст життя "людини надзвичайної працездатності й многогранної талановитості".

Дивує, однак, що В. І. згадав проф. Київського університету Г. Флоринського, називаючи його до того "визначним".

Адже, цей "визначний" професор (водночас і царський цензор) насправді був визначним україножером. Чимало його творів аж ніяк не можна назвати науковими.

Невелика розміром, але добре обгрунтована стаття Архiepіскопа Михаїла "Православіє і неправославіє" доводить "до чого призвела сваволя в Церкві окремих осіб" і що "тільки Православна Церква осталась непохитною і чистоту Апостольської науки зберегла непорушно".

Читаючи цю переконливу статтю, з особливою приємністю відзначаєш, що написано її спокійно, без негідних випадів на адресу інаковірних, випадів, що їх часто вживають "полемісти" проти Української Православної Церкви. Де спокій, там мир, а де мир, там і правда.

Велика розміром стаття І. Власовського "Безбожництво та причини його зросту (зростання? — В. С.) в сучасному світі" поділяється в основному на три частини: Причини безбожництва, Генеза сучасного безбожництва та Воюючий атеїзм при владі. Стаття містить багато цінного матеріалу й, безперечно, усіма сторонами не тільки цікава, але й потрібна.

Уважний бо читач багато довідається з неї про те, як зародилося й чому поширюється зло "віку НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1958

цього", більше, страшне лихо, що роз'їдає світ — безбожництво.

Нам здається, однак, що автор приділив мало уваги, а, може, і свідомо опустив одну з причин сучасного безбожництва. Адже, йому напевне відомо, хто з св. Отців Церкви сказав: "Не мню євреїв многих спасенними бити".

Коли пишемо про причини поширення безбожництва, то не слід замовчувати, що цьому поширенню сприяли й ті, яких не можна назвати "євреями по чину Мелхисидековому".

Стаття Ол. Воронина "Хрестоносні походи і Православний Схід" показує, що саме являли ці "хрестоносці", які спричинилися до глибокої прірви між християнським Сходом і Заходом, зробивши те, що "всякі спроби єднання зустрічалися з ненавистю грецького населення і з їхнім, цілком справедливим, недовір'ям до всього латинського".

Стаття ця, напевне, зацікавить читачів, яким треба прочитати працю Митрополита Іларіона "Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її".

"Нищення церков на (в?) Україні комуністичною Москвою" Т. Хохітви. У цій статті автор не перелічує кількості зруйнованих в Україні церков. Його завдання — показати, як, з допомогою кого й для чого руйнувала наші церкви Москва. Вона "не мала за мету зруйнувати лише (тільки) церковні будинки, повалити мури". Руйнуючі не самі церковні будинки, але й Церкву, Москва прагнула "зруйнувати мораль українського народу".

Прочитавши цю статтю, переконуєшся, як безбожницький комунізм намагається вбити не тільки тіло, але й "святая святих" нашого народу — його християнську душу.

Проте, автор глибоко переконаний, що "можна знищити мури, фізично знівечити тіло, та не можна умертвити душу — вільну й безсмертну".

Дуже цікава стаття Е. Пастернака "Боротьба за віру на Холмщині й Підляшші", "розгортає одну із найбільш трагічних (найтрагічніших) сторінок історії українського народу".

Про цю тяжку боротьбу за свою віру знають далеко не всі українці, а тому кожен прочитає цю статтю з великою цікавістю. Написана, хоч коротко, але обгрунтована фактами, вона багато дає до думання.

Про велику подію в житті Української Православної Церкви пише В. І. в ст. "Молитовне поєднання Українських Православних Церков у Канаді й США", подаючи в ній і ухвали консисторій цих церков. Повідомлення про це поєднання вміщено було в українській періодичній пресі, та чи ж всі читали про це? Отож автор дуже добре зробив, подавши про це відповідний матеріал в окремому збірникові.

Стаття ця пов'язана з іншою того ж автора — "Відгуки на об'єднання Канадійської й США Православних Церков". Вірні в Австралії, Бразилії, Англії та Венецуелі "з радістю вітають і приєднуються до ідеї Об'єднання всіх Православних Церков поза Батьківщиною".

Стаття "Положення Українських Православних

Церков в (у) державах найбільшого скупчення українців" містить у собі ряд коротких нарисів з історії УАПЦерков в Бразилії (о. протопр. Ф. Кульчинський), Австралії, Аргентині (о. протопр. Б. Арійчук) та Великій Британії (о. протопр. С. Молчанівський).

Ці короткі нариси являють великий інтерес, знайомлячи читача з історією й життям УАПЦеркви у згаданих країнах.

На жаль, далеко не всі українці знають, вірніше не надають значення, що в Парижі будують великий храм св. Симона, Патрона сл. пам. Головного Отамана Військ УНР (за проектом проф. О. Повстенка). Далеко не всі українці й надсилають свої пожертви на цю будову.

У короткій замітці "Храм св. Симона в Парижі" В. І. справедливо пише, що "це велике розпочате діло є загально-українською національною справою", бо "всі українці мусять довести, що вони здатні творити великі національні вартости, збудувати те, що заборонено в Києві, Харкові, Львові, Одесі чи Краснодарі".

Автор закликає всіх українців "навіть незалежно від релігійної, а тим більше політично-групової приналежності чи статі" післати й свою цеглинку на побудову.

Шкода тільки, що не подано адреси Будівельного комітету французькою мовою: не кожен бо зможе правильно перекласти й написати її.

С. Килимник у бібліографічній замітці "Цінна праця" пише про твір Архiepіскопа Михаїла "Пояснення трудних місць Евангелії від Івана", зазначаючи, що цю працю "кожен вірний, хто читав Св. Письмо, мусить мати, як настільну книгу".

"Евангелія від Іоана — це визначна релігійно-філософська, богословська праця; це книга мудрости і правди. Праця архiep. Михаїла допоможе вірним "осягти своїм розумом глибину мудрости цієї кнigи".

У збірникові міститься цікавий і корисний матеріал.

Однак, не можна обминути "болючого місця" всіх наших видань: мови й правопису. Щодо правопису, то приємно зазначити, що редакція збірника в основному додержує загальноприйнятого українського правопису. Щоправда, трапляються порушення правила чергування "у" — "в" та "ї" — "й" ("Положення Українських Православних Церков в (у) державах...", стор. 127; "В час...", стор. 108; "В релігійному житті...", стор. 50 тощо.

Мова ж, на жаль, шкутильгає. Насамперед, прикро вражає допоміжне дієслово "є" з орудним іменниковою частини складеного присудка: "Париж є одним із найбільших культурних центрів нашої (української ???) землі", "Сорбона є науковим авторитетом..." Усе це на одній тільки 144 стор. За браком місця не наводимо таких же хибних зворотів. На цій же сторінці подибуємо: "З заснуванням Комітету по будові..." Чи не краще: "Комітет для будови" або просто "Комітет будови"? Там же: "Комітет звернувся за проектом..." Може, звернувся по проект? "З відкриттям... Студії Православної Теології..." (стор. 11). Наші мовознавці рекомендують обережно вживати віддієслівних іменників, що, як правило, називають процес певної дії. Чи не

краще сказати: "Коли відкрили, відкрито..."? На тій же стор: "Обрали проф.... членом..." Може, як члена, за члена? "...страшний землетрус навістив цю область..." (стор. 35). Чи вдало вжите це слово "навістив"? "...коли вже Бог не Владика над нами володарями, то останні стають поганськими тиранами..." (стор. 61). Тут слово "останні" аж ніяк не пасує. Краще сказати замість "останні" "вони".

Ось кілька прикладів неуважного редагування. На жаль, їх далеко більше. А шкода, бо цікавий і потрібний "Збірник" виглядав би далеко краще, коли б його видали поправною мовою. Скільки вже говорено й писано, що за редагування мусять братися лише грамотні особи.

Усе ж збірник "В обороні віри" — цікава й корисна книга, що на нашу скромну думку потрібна не самим православним читачам.

В. Стеблець

О. ГЕНРИ

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

Один долар і вісімдесят сім центів. Усе! З того шістдесят центів в одноцентових монетах. Центи здобуті після завзятих торгувань з крамарем, огородником чи різником, торгувань таких, що очей нікуди сховати від мовчазного закиду скупарства. І такий закид самозрозумілий, коли хтось так запекло торгується. Делла перелічила гроші тричі — один долар і вісімдесят сім центів. А завтра Різдво.

Ясно: нема іншого виходу, як тільки впасти на обідрану софу й заплакати. Делла так і зробила, чим зайвий раз підтвердила відому істину, що життя — це плач з додатком зідхань.

Поки господиня перейде з цієї сцени до наступної, ви зверніть увагу на господу. Це умебльована квартира за вісім доларів тижнево. Назвати її жебрацькою — було б, може, трошки несправедливо, хоч таку назву напевно дала б їй поліційна команда для поборювання жебрацтва.

Унизу в сінях скринька для листів, куди неможливо всунути ніякого листа, і електричний гудзик, з якого жаден людський палець не видавив би звуку дзвінка. Виглядом цілком до них достосована і табличка з написом: "Містер Джеймс Діллінгем". Колись прізвище Діллінгем ясніло блискучими літерами. Та це було ще в часи добробуту, коли власник цього прізвища заробляв тридцять доларів тижнево. Тепер же, коли заробітки скорчилися до двадцяти доларів, воно ледве блимало, так наче б вагалось, чи не скоротитися йому до самого тільки скромного й безпретенсійного "Д". Щож до самого містера Діллінгема, то дома його називали просто Джім. Коли він приходив з праці, то так його кликала дружина (ота сама Делла, з якою ви тількищо познайомились), кликала й у ту ж мить падала йому в обійми. Все це, як бачите, було прекрасно.

Поплакавши, Делла навела за допомогою пудри лад на своєму личку й підійшла до вікна. З нудьгою спостерігала сірого kota, що лазив по сірому

паркані на сірому подвір'ї. Завтра Різдво, а в неї всього тільки один доляр і вісімдесят сім центів, щоб купити різдвяний подарунок Джімові. Довгими місяцями вона ошаджувала кожного цента. І ось які висліди. Двадцять долярів на тиждень — це не багато. Витрати виявились більшими, ніж вона сподівалася. Відомо, з витратами завжди так. Один доляр і вісімдесят сім центів на подарунок для Джіма. Її Джіма! Неодну солодку годину вона провела, мріючи про подарунок для нього, про щось таке гарне, особливе, солідне, щось, що хоч трохи було б гідне стати Джімовою власністю.

На стіні поміж вікнами висіло дзеркало. Ви, мабуть, бачили ті дзеркала у восьмидолярових квартирах. Дуже худа й дуже спритна людина, слідкуючи уважно за своєю відбиткою в цих поздовжніх смужках, може інколи створити собі більшменш приблизну уяву про свій вигляд. Делла була струнка, тому й користувалася дзеркалом з деяким успіхом.

І ось Делла зненацька метнулася до цього дзеркала. Її очі заблестіли надією, але личко впродовж двадцяти секунд геть поблідло й погасло. Вона рвучко розплела свої коси й розпустила їх у всю довжину.

Отож подружжя Ділінгемів було власниками двох речей, з яких вони обоє були надзвичайно горді. Перше — це Джімов золотий годинник, що був іще власністю його батька та діда. Друге — це Делліні коси. Якби цариця Шеби мешкала в сусідній квартирі напроти, то Делла обов'язково просушувала б своє волосся у вікні. На те тільки, щоб знецінити клейноди й самоцвіти Її Королівської Величності. Якби ж цар Соломон став двірником, з усіма своїми скарбами накопиченими в підвалі, то, проходячи поруч, Джім неодмінно кожного разу витягав би свого годинника. На те тільки, щоб побачити, як цар скубе бороду із задрости.

І ось тепер Делліне розкішне волосся струменіло довкола неї, як чарівний каскад золотистої води. Воно сягало їй нижче колін і закривало її всю. Хвилинку Делла завагалася, і декілька слюзинок покотилося на витоптаний червоний килим. Та ось її стареньке пальто вже на ній, ось уже і старий бронзовий капелюшок, і з блискучими очима Делла біжить сходами вниз на вулицю.

Зупинилась аж там, де на вивісці напис: "Мадам Софронія. Волосся всякого роду". Бігом на верхній поверх. Мадам, товстелезна, насуплена, з надто білим обличчям, ніяк не подобала на Софронію.

— Чи не купили б ви мое волосся?

— Я купую волосся, — заскрипіла мадам. — Скиньте капелюха, хай гляну, яке воно.

Ринула вниз золотиста злива...

— Двадцять долярів, — вирішила мадам, попробувавши товар вправною рукою.

— Давайте ж швиденько!

Ех, на рожевих крилах промайнули наступні дві години. Забулася гідка переміна. Делла перетрушувала крамниці за подарунком Джімові.

Нарешті знайшла. Немає сумніву, він був зроблений спеціально для Джіма і ні для кого іншого. Чогось подібного не було ні в одній крамниці, а во-

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1958

на ж перерила їх усі. Це був п'ятиновий ланцюжок, простий і суворий у рисунку. Як і всі справді добрі речі, він засвідчував свою вартість не дешевими прикрасами, тільки своєю якістю. А якість його дорівнювала якості годинника. Глянувши на нього лише раз, Делла вже знала, що власне це вона мусить придбати Джімові. Бо в цьому ланцюжку було навіть дещо схоже з Джімом. Спокій і солідність — ось окреслення, що так добре характеризувало їх обох. Двадцять один доляр узяли з неї за ланцюжок, і з вісімдесят сімома центами вона побігла додому. З таким ланцюжком Джім навіть у найвибагливішому товаристві зможе поцікавитись, котра година. Бо досі, хоч і який чудовий у нього годинник, то все ж таки Джім зиркав на нього тільки крадькома, а це з уваги на старенький ремінець, що його Джім уживав замість ланцюжка.

Дома Делліне буйне захоплення мусіло поступитися перед розважністю й розрахунком. Тож вона витягла залізка для волосся, запалила газ і кинулась виправляти спустошення, що їх завжди спричинює великодушність, коли до неї додати ще й кохання. А це важке завдання, дорогі друзі, завдання, можна сказати, велетенське. Все ж незабаром її голова покрилася манюсінськими кучериками, що надавали їй вигляду пустотливого школярика. Довго й критично вона дивилася в дзеркало й вкінці сказала собі:

— Якщо Джім не вб'є мене після першого ж погляду, то після другого він скаже, що я похожа на хористку з Коней Айленд. Але що я могла вдіяти — ох, що могла я вдіяти з одним доляром і вісімдесят сімома центами?!

О 7-й годині кава була приладжена й каструля в духовці готова до смаження риби.

Джім ніколи не опізнювався. Тож, узявши ланцюжок у руку, Делла сіла край столу біля дверей. Проте, почувши його кроки на сходах, вона збігла. Делла мала звичку при всяких щоденних подіях проказувати короткі молитви. Тому й тепер вона швидко зашепотіла: — Господи Боже, вчини так, щоб я йому подобалась і без волосся.

Двері відчинилися й увійшов Джім. Це був високий, худий хлопець з дуже серйозним виглядом. Бідолаха, йому щойно 22 роки, а вже тягар родини на ньому. Йому ж потрібне нове пальто, а рукавиць у нього й зовсім немає.

Джім увійшов і враз знерухомів, як сестер на вид перепела. Його погляд прикипів до Делли, а на обличчі змолювалось щось таке незабгненне, що Деллі аж страшно стало. Це не був гнів, ні здивування, ні докір, ні переляк, ні взагалі жаден з тих виявів, на які Делла заздалегідь приготувалась. Він попросту тільки дивився на неї із цим скам'янілим чудернацьким виглядом на обличчі.

Делла вискочила з-за столу й підбігла до нього.

— Джіме, любий, — зойкнула вона, — не дивись на мене так. Я обстригла волосся й продала, щоб купити тобі різдвяний подарунок. Воно відросте швидко, не турбуйся. Я мусіла це зробити. Мое волосся росте швидко. Ну ж бо, привітай мене з Різдом і будьмо щасливі. Ти не уявляєш, який прекрасний, який неймовірно прекрасний подарунок я для тебе приготувала.

— Ти обстригла волосся? — з трудом запитав Джім, так наче б, при всіх зусиллях, він і досі не міг збагнути цього наявного факту.

— Так, так, обстригла й продала. Чи тепер я вже тобі не подобаюсь, Джіме? Адже я залишила-ся та сама, дарма що без волосся, чи не так?

Джім розглядався недовірливо по кімнаті.

— Ти кажеш, волосся нема? — перепитав він недоумкувато.

— І не шукай. Воно продане, кажу тобі, продане. Нема. Сьогодні Свят-вечір, любий мій. Будь же ласкавіший до мене. — І з зворушливою повагою вона додала:

— Можливо, волосинки на моїй голові можна було б порахувати, та ніхто не в силі порахувати мого кохання до тебе. Чи смажити вже рибу, Джіме?

Нарешті Джім прокинувся з отупіння і... схопив в обійми свою Деллу. Будьмо ж дискретні і в той час скеруймо нашу увагу на щонебудь інше в будь-якому іншому місці. Бо ж вісім доларів на тиждень чи мільйон доларів на рік — яка різниця? Математик чи жартун дадуть вам напевно кепську відповідь.

Згодом Джім витягнув з кишені коробку й поклав її на стіл.

— Ти помиляєшся, Делло. Ніяке стрижіння ні навіть гоління не може зменшити мого кохання. Але, відчини цю коробку, і тоді ти зрозумієш, чому я був спочатку такий приголомшений.

Білі пальці й гарячкова метушня біля шнурка й паперу. А тоді який же радісний крик! А за хвилину який же несподіваний, типово жіночий перехід до істеричного плачу й охкання, що примусило господаря дому негайно застосувати всі свої заспокійливі засоби.

Адже тут лежали гребінці, цілісінський комплект гребінців, тих самих, що їх Делла так обожнювала у вікні однієї крамниці на Бродвеї. Чудесні гребінці, із справжнього черепашиного щиту, а об-

відки з дорогими камінцями, — вони якраз відповідні для її волосся. Це дуже дорогі гребінці — о, вона це знає, бо нераз її серце ридало над ними від палкого, але нездійсненого бажання. А тепер, — який гіркий жаль! — пропали коси, що їх можна б оздобити оцими чарівними прикрасами.

тепер вони лежать ось тут, вони належать їй! Але Все ж вона притиснула їх до грудей і, посміхаючись крізь сльози, шепнула Джімові:

— Мое волосся росте швидко.

Раптом вона підстибнула, як обпарена кицька, і закричала: — Ах, ах!

Таж він іще не бачив її подарунку. І вона простягла його Джімові на долоні. Тьмянний, коштовний метал, здавалося, розблистів від її втішного запалу.

— Чи не краса, Джіме? Я оббігала ціле місто, поки знайшла. Тепер ти зможеш сто разів у день дивитися, котра година. Давай сюди годинника. Подивимось, як він тепер виглядатиме.

Та, замість виконати її бажання, Джім ліг на софу і, заклавши руки за потилицю, усміхнувся:

— Відкладімо покищо наші різдвяні дарунки. Хай полежать. Вони занадто гарні, щоб їх зараз же вживати. Я продав годинника, щоб купити гребінці. Чи не пора б смажити рибку, Делло?

Три мудреці, як вам відомо, це були розумні люди, надзвичайно розумні люди, які принесли колись подарунки для Дитяти в яслах. Це від них походить звичай обдаровуватись на Різдво. Бувши розумними, вони і подарунки розумні принесли, тобто такі, що їх можна, на бажання, відмінати. А тут я недоладно розказав вам звичайнісіньку історію про двох наївних дітей, які так нерозумно пожертвували одне одному свої найбільші скарби. Але дозвольте наприкінці сказати всім сьогоднішнім мудрагелям, що з-поміж тих, які будь-коли давали чи одержували подарунки, ці двоє дітей були найрозумніші. З-поміж усіх найрозумніші. Вони були справжні мудреці.

Переклав Р. Личаківський

Watson's

ФРАНЦУЗЬКІ

ПІДШТАНЦІ

3 9 6

добре допасовані,

приємні, вигідні...

Делікатно плетені, гладко
зшиті, навколо паса гумка,
подвійний передок, добре під-
тримують.

майки допасовані.

▲ Шевченківські дні в Києві відзначені доповіддю графіка Василя Касіяна "Шевченко — офортист" (8 березня), а наступного дня концертом симфонічної оркестри УРСР під керівництвом Н. Рахліна та Державної хорової капелі "Думка". У програмі концерту — кантата М. Лисенка "Радуйся, ниво неполитая", кантата-поема "Хустина" Л. Ревуцького, симфонічна поема Г. Майбороди — "Лілея" кантата "Заповіт" С. Людкевича. З деклямаціями уривків із поем "Сон" та "Кавказ" виступив нар. артист УРСР Олександр Юра-Юрський.

ФЕДЕРАЦІЯ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ В КАНАДІ

8 і 9 березня ц. р. в Оттаві відбулась конференція редакторів і видавців часописів, які видаються в Канаді не англійською і не французькою мовами.

У Торонті від 1948 р. існував т. зв. Етнік прес клуб, членами якого були часописи різних етнічних груп, в т. ч. й української. У Вінніпезі такий клуб (Кенада прес клуб) існував ще з 1942 р.

Потреба в об'єднанні іншомовної преси, сказати б, меншинної, справді велика, бо всіх цих народів, поза англійського та французького походження, у Канаді є поверх 7 мільйонів, себто приблизно кожен третій канадієць розмовляє не англійською і не французькою мовою. Це підносить вагу нашої преси в Канаді.

Тепер виникла думка об'єднати ці два клуби у федерацію етнічної преси в Канаді, що й було досягнуто на цій конференції.

На конференції було прийнято правильника організації, усталено основні завдання організації, які в основному зводяться до такого:

Вивчати канадське життя і знаходити в ньому місце для різних етнічних культур, збагачуючи цим Канаду.

Плекати взаєморозуміння між різними етнічними групами.

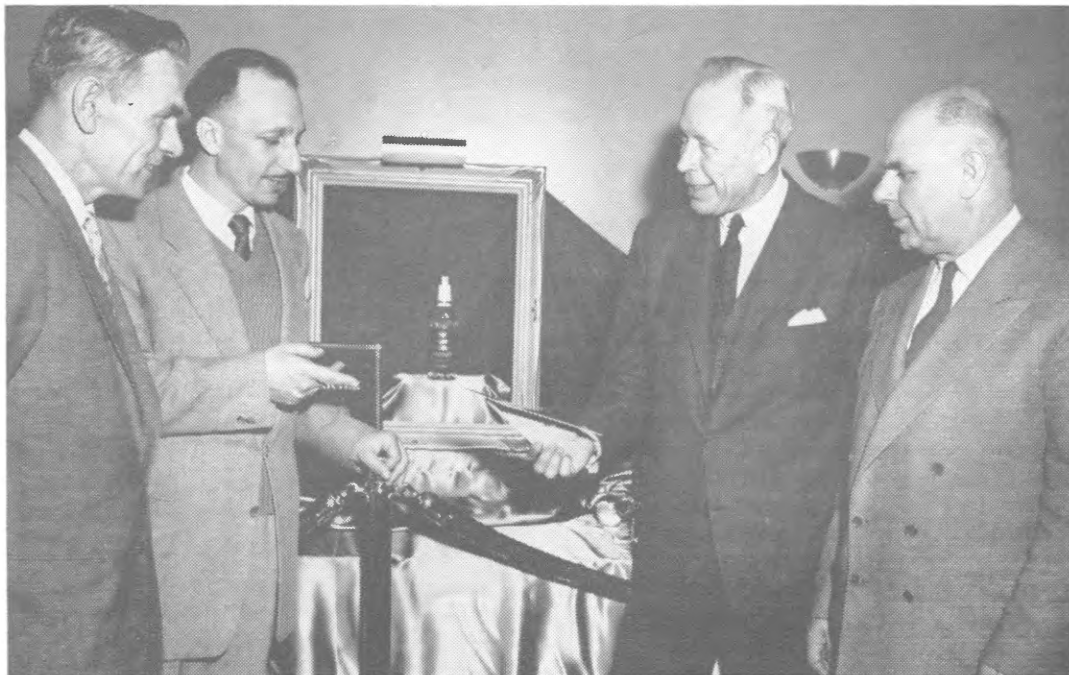
Вивчати ролі Канади в міжнародних взаєминах та її ставлення до всіх народів, які визнають ідеали свободи й демократії.

Бути форумом для студій і розмов у зв'язку з тими питаннями, що мають відношення до спільних проблем етнічної преси, та причинитися до розвитку і добробуту цієї преси.

Обрано також виконавчий орган Федерації у складі: суддя В. Дж. Линдал — президент (ісландець з Вінніпегу), Бруно Тенгунен — перший заступник президента (фін з Торонта), Ф. Вайсман — другий заступник (жид з Вінніпегу), М. Гикавий — секретар (українець з Вінніпегу), О. Тарнавський — скарбник (українець з Торонта), директори: Ганс Пацула, Лазар Стойшич, В. Солонинка (українець з Торонта), К. Арро, М. Фенсон. Голова редакційної комісії — І. Сирник (українець з Вінніпегу), голова адміністративної комісії — Ф. Глоговські (поляк з Торонта).

У нарадах узяли участь понад 40 редакторів. Українську пресу на конференції заступали: ред. І. Сирник “Український Голос” (Вінніпег), редактор М. Гикавий, “Канадійський Фармер” (Вінніпег), ред. Р. Ковалевич, “Кан. Ранок” (Вінніпег), ред. В. Солонинка та дир. І. Вараниця — “Гомін України”, (Торонто), дир. О. Тарнавський — “Вільне Слово” (Торонто), ред. П. Волиняк — “Нові Дні” (Торонто), ред. о. Н. Свірський — “Світло” (Торонто), д-р Казимира з Оттави заступав католицький тижневик “Українські Вісті” (Едмонтон).

У час нарад одержано привітальну телеграму з побажаннями найкращих успіхів конференції від прем'єра Канади Дж. Діфенбекера, який у зв'язку з виборчою кампанією в Оттаві тоді не був. Крім того редактори відбули зустрічі з представниками всіх чотирьох канадських партій. Відбулося цілий ряд коктейлів і офіційних та неофіційних обідів, на яких було цілий ряд визначних канадських державних та політичних діячів.

Славна канадська фірма “Гаус оф Сіграм” випустила недавно “Сіграм-Водку”, з якою 1.5. цього року і познайомила редакторів Торонта. Знайомство справді приємне: онтарійський директор “Сіграм Гаус”, п. Т. В. Кенней, та його співробітник, п. А. Запаринюк — дуже приємні й культурні люди. Крім того, “Гаус оф Сіграм” чимало робить для розвитку культури Канади, зокрема підтримує українські видання.

Віriamo, що п. Т. В. Кенней поцікавиться статис-

тикою населення Канади і скоро почастиє мене і Р. Василенка, а також і нашого спільного приятеля, ред. “Нашої Меті” о. П. Хомина, добрим “Спотикачем”, “Запіканкою”, “Полинівкою” чи хоч звичайною українською добрячою горілкою...

На фотії: (Зліва) А. Запаринюк (“Гаус оф Сіграм”), артист Р. Василенко (у ролі секретаря “Нових Днів”), онтарійський директор “Гаус оф Сіграм” п. Т. В. Кенней і П. Волиняк.

A. Chudlak, 825
19940 Goddard Ave.,
Detroit, 34, Mich. USA

ЕНИКИ!

Забезпечте своїх дітей до нового навчального року гарними сучасними підручниками. Замовляйте вже сьогодні:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання за редакцією, змінами та доповненнями П. Волиняка. Буквар має 100 сторінок друку великого формату (10 x 7 цалів, більший від читанок), має гарний великий і виразний шрифт, друкований на гарному папері, гарні рукописні шрифти, багато ілюстрований, добре методично складений, свіжі та якісні тексти.

Ціна — \$1.20.

2. П. Волиняк

БАРВІНОК

Друге поширене видання читанка для 2-ї класи, 108 сторінок. Ціна — \$1.10.

3. П. Волиняк

КИЇВ

читанка для 3-ої кл., 112 стор. Ціна — \$1.25.

4. П. Волиняк

ЛАНИ

Друге поширене видання читанки для 4-ої кл. — 116 стор. — Ціна — \$ 1.25.

5. П. Волиняк

ДНІПРО

читанка для 5-ої класи, сторінок 112. Ціна — \$1.25..

Усі читанки багато ілюстровані, мають нові літературно досконалі тексти, написані сучасною літературною мовою та сучасним правописом, мають багато контрольних запитань та завдань для самостійної праці учня.

Замовляйте безпосередньо з видавництва, школи одержать знижку від 20 до 35 відсотків (залежно від кількості примірників і способу розрахунку).

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Єдина в Торонті фабрика содової води

Sunnyside Beverege

1368 QUEEN ST. W.

Tel. LE 2-1316.

Виробляє всякі роди води. Вимагайте у своїх крамницях.

Довозимо додому для всяких родинних свят тощо.

Пітримуйте українське підприємство.

ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД ВУГІЛЛЯ
В ТОРОНТІ

SCARBORO FUELS

Власник: Є. Охитва

Продаємо добре, чисте вугілля, маємо на складі тверде вугілля, а також різне вугілля до стовкера і бловера, продаємо також дрова. Гарантуємо добру обслугу.

Замовлення слати:

SCARBORO FUELS — St. Clair Ave. East, Scarboro Junction — Tel.: AM 1-1371

Чи Ви вже читали

“ПОПІЛ ІМПЕРІЙ”

Юрія Клена?

Зпоміж 75 українських книжок, виданих минулого року в Канаді, УВАН відзначила “Попіл імперій”

як “найвизначнішу книжку 1957 року”.

▲ Добрий папір

▲ Тверда оправа

▲ 352 сторінки

▲ Ціна: 3.65 доларя

Замовлення скеровувати на адресу:

Jurij Klen Foundation

575 Queen St. W. — Toronto, 2-B, Ontario, Canada.

Вийшла з друку III-тя книга

“В ОБОРОНІ ВІРИ”

Видання Українського Православного Братства св. Володимира в Торонті. В книзі є праці таких авторів: архієпископа Михаїла, проф. І. Власовського, проф. В. Іваниса, проф. С. Килимника, богослова О. Вороніна, інж. В. Пастернака, Т. Хохітви та подані матеріали з життя Українських Православних Церков у світі.

Друкована на доброму папері, розмір — вісімка, стор. 154. Ціна: один долар з персилкою.

Замовлення просимо надсилати на адресу:

UKRAINIAN ORTHODOX
BROTHERHOOD OF ST. VLADIMIR

404 Bathurst St.,

Toronto, Canada